

Gyllinge

en gammal by i Holaveden.

I Gyllinge finns tre gårdar, Norrgården, Mellangården och Sörgården. Mellangården är bebodd permanent men de andra gårdarna har fritidskaraktär. Vid sjön finns några fritidshus. Några torp finns inte längre kvar.

Allmänt om Gyllinge

Gyllinge omfattar 1 mantal uppges det i jordeböcker och mantalslängder. Arealen är 111 hektar. Mantal är ett gammalt begrepp på skattekraft på jordegendom. På 1600-talet avsåg ett helt mantal så mycket mark som skulle kunna föda en familj och samtidigt bära en fastställd skatteenhet. Byn gränsar i norr till Öjan och Stora Smedstorp, i öster till Gåsabol och Södra Bråten, i söder till Staffanstorp, i sydväst i Gyllingesjön till Ingefrearp i Jönköpings län och i väster till Kopparp.

Gyllinge är en gammal by, troligen bland de äldre av Stavabygdens byar. Namnet tyder på detta. Namnformer på -inge bedöms allmänt vara av hög ålder. Det har hävdats att denna namntyp tillhör äldre järnålder och folkvandringstid. Men denna namntyp användes under lång tid. Det är kanske inte säkert att Gyllinge tillhör det gamla skiktet av *inge-byarna*. Jag tror att här blev en boplats under tidig medeltid, före 1200-talet.

Byns läge vad hustomterna beträffar är det ursprungliga. På denna låga höjdsträckning där de tre gårdarna i Gyllinge idag ligger har kanske människor bott i tusen år.

Gränsby mot Småland

Gyllinge är en gränsby. Gränsen mot Småland går mitt i Gyllingesjön. Sjön kallades i gamla tider för Stavsjön. Ordet stav betydde då gräns. Där går också gränsen mellan Lysings och Vista härad. Bäckens som rinner från sjön ner till Vättern vid Stava hette förr Stavbäcken. Var det möjligen det gamla östgötarikets gränslinje? Sjön är sägenomspunnen. I söder ligger Blå Halls-berget. Jag återkommer till detta längre fram.

I den geometriska ägoavmätningen 1639 gjordes en kartskiss över Gyllinge med ängar och gården. Där uppgavs utsädet i Norrgärdet till 2½ tunnor och i Södergårdet till 4 ¼ tunnor. Vidare uppgavs att det fanns äng i båda gårderna till 20 lass hö samt att det fanns nödtorftig skog och utmark. Dessutom fanns det fiskevatten i Staffanssjön (Stavsjön). Kartan visar ett tiotal åkrar, de största närmast gården och sedan mindre ju längre från gården de låg. Här hade således ett tungt odlingsarbete gjorts i Gyllinge för nästan fyra hundra år sedan.

En annan intressant omständighet är att den gamla hustomten säkerligen är densamma som förr. Här har inga laga skiften varit, här har inga utflyttningar skett. Den gamla hustomten från den gamla ensamgården har endast utökats och delats. I övrigt är det samma gamla hustomt som för många hundra år sedan.

År 2006, är det endast Mellangården som är bebodd permanent. De övriga två gårdarna har fritidskaraktär.

Gyllinge blev skatteköpt 1703 uppges det av Almqvist. I domboken uppges det att Hans Nilsson och hans son Nils Hansson 1704 ansökte om att få skatteköpa Gyllinge.

Storskiftet 1795

Något formellt skifte gjordes inte förrän vid storskiftet 1795. Dessförinnan hade någon form av samsjedelning tillämpats. Skiftet gick utan större problem. Vid sommaringet 1796 fastställdes storskiftet utan att någon överklagat. Storskifteskartan är mycket fin och visar de olika vägarna, dels vägen från Munkeryd och vidare till Staffanstorp, dels vägen mot Kopparp och dels vägen mot Gåsabol. Förutom gårdstomten visar kartan också soldattorpets läge och åkrarna runt detta.

Vid storskiftet delades Gyllinge i tre gårdar om vardera 1/3 mantal. Ägarna då var Peter Håkanson på Mellangården i Gyllinge, änkan Maja Persdotter i Lilla Krokek som ägde Södergården samt Hans Hansson med sin moder Karin Nilsson som ägde Norrgården. Redan tidigare hade det bildats tre gårdar med var sin hustomt. Vid skiftet utökades dessa hustomter. Vi kan anta att den ursprungliga hustomten kanske legat i mitten där Mellangårdens hustomt idag ligger.

I skifteshandlingarna kan vi se att längst nere i sydost låg en hage som kallades Hyla. Förmodligen avspeglar detta det gamla ordet Hybbeln eller Hybbla.

När många av grannbyarna skiftades eller delades i många flera gårdar förblev Gyllinge i tre gårdar. Det hårda odlingstryck som t. ex. Stavreberg och Sunneryd utsattes för uppstod inte i Gyllinge. Gyllinge har inte heller varit bland de mest folkrika byarna i bygden.

Släkter

Under lång tid fanns den ursprungliga släkten kvar i byn. Hans Nilssons släkt kan vi kalla den eftersom Hans Nilsson är den äldste kände företrädaren för släkten, född 1610 i Norra Kärr. Kanske hade han någon slätkoppling till Gyllinge, eller om han kom hit genom giftermål. Han kom till Gyllinge omkring 1655. Hans efterlevande fanns kvar i Gyllinge fram till 1920, även om ägarbilderna ibland ser rörig ut med många flyttningar. Kanske finns rötter till honom även bland dagens Gyllingebor.

Denna släkt var under lång tid av stor betydelse och hade stort inflytande i bygden. Medlemmar av släkten var nämndemän, skrivkarlar, förmyndare och auktionsförrättare. En gren av släkten fanns länge i Kopparp. En linje gick till Börstabil, där den ännu finns kvar. En medlem av släkten var nämndemannen Samuel Svensson i Lilla Krokek som 1864 blev mördad i Stava. Vi kan anta att åtskilliga personer har anor tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge. En mera namnkunnig sådan person är Birgit Friggebo, f.d. politiker och landshövding.

De epidemier och farsoter som i gångna tider gått fram över bygden har drabbat även Gyllinge men mera skonsamt än många av de andra byarna i Stavabygden. Se mera härom längre fram.

Vägmöte

Gyllinge har under lång tid varit ett vägmöte. I Gyllinge möts än idag fyra vägar. De leder mot Stava, Narbäck, Kvatarp och Gåsabol eller Stora Smedstorp. Tre av vägarna är ännu bilvägar. Vägen mot Gåsabol blev aldrig bilväg men den har haft stor betydelse i gamla tider. Den gick förbi Vassatorpet, på litet avstånd förbi Gyllinges soldattorp och sedan in på Stora Smedstorps marker, förbi Ärliatorpet och Flinkatorpet. Efter dessa torp delade sig vägen, till vänster mot Stora Smedstorp och till höger mot Gåsabol. Vägen mot Gåsabol är gammal, men idag har den betydelse endast som gärdesväg.

Spöken mm

Någonstans utmed vägen mot Gåsabol, över Gyllinge *sandgårde*, spökade det i gamla tider. Kanske fortfarande? Några personliga detaljer om spöket har vi inte. Det har berättats att det var omöjligt att cykla här. Det var någon osynlig kraft som bromsade och höll igen. Man var tvungen att gå av och leda cykeln. Längre trodde jag att det möjligen var Johan Ärlig, som *dagen före julafton 1828 frös ihjäl, inte långt från sin hydda, där han bodde ensam*. Kanske ville han på detta sätt söka kontakt? Bakom människors spökberättelser brukar det finnas någon händelse i det förgångna. Något våldsbrott som skulle ha skett här hade jag då ingen uppgift om.

Så nådde mig uppgiften om ett dråp som skett på Gyllinge gårde den 21 mars 1855. Avdragaren Johan Kumling slog här ihjäl sin hustru Maja Stina Håkansdotter. De hade tillsammans varit i Gyllinge Mellangård i något arbete som gällde hudavdragning. Makarna var inte riktigt överens när de på eftermiddagen begav sig gående på hemväg. De gick vägen mot Gåsabol. De hade troligen kommit bara några hundra meter när Johan tog upp en sten och slog sin hustru i huvudet. Han gick sedan vidare mot Gåsabol. Maja Stina låg kvar på vägen, till synes död.

Kumling dömdes senare till döden men denna dom blev av Kungl. Maj:t ändrad till 10 års straffarbete. I kyrkoböckerna i Ödeshög finns inget att läsa om detta mord. Kumling och hans hustru var skrivna i Stora Åby församling. Dödsfallet skrevs in där och i Ödeshögs kyrkoböcker skrevs inget. Mer härom längre fram.

Vid södra delen av Gyllingesjön ligger Blåhallsberget, just på gränsen mellan Gyllinge och Staffanstorp. Det är omnämnt på åtskilliga ställen i handlingar från gamla tider. I detta berg bodde ett berömt troll som kallades Blåhallsgubben. Höll man sig väl med honom fick man god fiskelycka i sjön. Från annat håll har det berättats att det bor en jätte i berget. Men en man tänkte på ett hjul med tjära och halm och rullade det utför berget. Sedan dess har inte jätten avhört. Men riktigt säkra kan vi inte vara. Kanske bor jätten och trollet kvar än, långt inne i berget.

Enligt en annan gammal sägen skall en kyrkmålare ha dränkt sig i Gyllingesjön. Han hade målat i Gränna kyrka. Därvid hade han målat *den onde* så ful att denne efteråt förebrådde målaren för detta. Målaren blev förskräckt och hoppade i Gyllingesjön och dränkte sig. Enligt en uppgift skall hoppet

ha skett från en stor sten som sedan dess kallats för *Målarstenen*. Ännu på 1950-talet kände folk i bygden till detta.

En titt i kyrkböckerna från Gränna ger oss lite uppgifter om detta. I Gränna stad bodde vid mitten av 1700-talet en målare som hette Olof Berggren. Den 10 september 1754 lämnade han sin bostad i Gränna. Ingen visste var han fanns eller vart han tagit vägen. Han hade under någon tid lidit av *kropp- och sinnessvaghet*. Han efterlystes i Gränna och i sockenkyrkorna runt omkring. Slutligen anträffades han drunknad i sjön vid Ingefrearp den 29 september samma år.

Einar Vissman har berättat att han inte vågade vara kvar vid sjön när det mörknat. Han har också berättat om en händelse. Någon som rodde på sjön upptäckte helt plötsligt att han inte kunde komma någonstans. Båten satt liksom fast. Samtidigt såg han hur en båt roddes ut ur vassen i närheten och förbi honom på sjön. I båten satt 3-4 tjocka gubbar. Alla hade svarta, höga hattar. De försvann sedan ur sikte.

I Ingefrearp på andra sidan sjön spökade det förr. En skomakare hade dött. Han hade sin skomakarverkstad på andra våningen i ett hus i byn. Efter skomakarens död var det tyst i hans verkstad några dagar. Men därefter började åter skomakarhammaren dunka i verkstaden. Någon tog då resolut hammaren och gick ned till sjön och kastade ut den i sjön. Därefter var det tyst några dagar. Därefter började åter dunkandet. Så berättar denna historia. Det bör tilläggas att nuvarande ägare av gården inte har sett eller hört något. Kanske skomakaren har fått lugn och ro.

Detta var om spöken, jättar och troll i Gyllinge och vid Gyllingesjön.

Torp och torpare

Torp och torpare har funnits på Gyllinges ägor allt sedan 1600-talet. Redan 1666 dog en *gammal knektehustru* i Gyllinge Hybbeln, står det i en tidig kyrkobok. Hybbel är en gammal beteckning för en dålig byggnad, ruckel eller kyffe. Troligen låg denna hybbel längst ner i sydöstra hörnet av Gyllinges marker, just där Södra Bråtens och Staffanstorps marker möts.

Detta torp kan då vara det äldsta på Gyllinges ägor. Det fanns redan på 1660-talet och stod troligen kvar ända fram till 1870-talet. Soldattorpet kom troligen till på 1680-talet efter indelningsverkets tillkomst. Den sista familjen i soldattorpet var troligen skomakarfamiljen Tallberg, som flyttade från torpet 1900. Ett tredje torp var Vassatorpet, som tillkom 1863 och fanns kvar fram till 1902. Torparepoken i Gyllinge omspänner således ca 250 år, kanske mera.

Storskifteskartan från 1795 visar två torp, soldattorpet samt det torp längst ner i sydost, som vi tror var Hybbeln. Nästa karta i tidsordning är häradskartan från 1870. Den visar alla tre torpen, soldattorpet, Vassatorpet samt Hybbeln.

Soldattorpet

Soldattorpet på Gyllinges ägor ligger mot nordost, nära gränsen mot Smedstorp och Gåsabol. Jag har följande noteringar om soldater i Gyllinge soldattorp.

Jöns Gudmundsson Kyhl	1681-	
Anders,	omnämnd	1709
Lars Olofsson Törngren	* 1697,	1714-42 död på galären Horn 17/9 1742
Staffan Jansson Törngren	* 1718	1743-63
Peter Dahlbom	* 1746	1765-81 blev senare artillerist
Johan Ärlig	* 1760	1781-1808, tapperhetsmedalj
Johan Ärlig	* 1784	1808-25
Johan Flink	* 1805	1826-54 död 1854
Karl Johan Vass	* 1822	1854-63 Jkpg reg 1835-52,
Johannes Gren	* 1831	1864-84
Anders Herman Alm	* 1864	1885-92 till N Amerika 1892

Soldaterna och torparna och deras familjer beskrivs närmare längre fram i denna berättelse.

Vilka har då bott i det södra torpet, Hybbeln, som fränsett soldattorpet är det äldsta torpet på Gyllinges ägor? Kanske byggdes det av någon pensionerad soldat. Från 1661 uppges *Olof i Gyllinges Hybbeln*. Torpet hette Hybbeln, ett vanligt namn i äldre tider på en boplats på ägorna. Den 7 juni 1662 dog *en knektehustru i Gyllinge Hybbeln*. Den Per med hustru som omnämns i mantalslängden 1719 är troligen identisk med Per Jonsson med hustru Maria Månsdotter. På 1740-talet bodde troligen torparen Lars Nilsson med hustru och två döttrar i torpet och därefter Lars Johansson med hustru Maria Arvidsdotter.

Under 1800-talets första decennier var Jonas Stark torpare i Gyllinge och troligen bodde familjen i södra torpet. Samtidigt nämns också två backstugor vilket gör bilden något osäker. Familjen Stark avflyttade 1820 och då kom Peter Arvidsson och hans hustru till torpet. En dotter till dem gifte sig med Karl Johan Forsander. Möjligen bodde båda dessa familjer på torpet några år omkring 1855. Peter Arvidsson dog 1866. Möjligen var han och hans hustru de sista som bodde i detta torp. Det är nämligen tveksamt om torpet fanns kvar 1875.

Vid mitten av 1800-talet växte nya torp upp norr om Gyllinge soldattorp. Det var soldater från Gyllinge som bröt ny mark och byggde nya torp. De hette Flink, Ärlig och Vass. Visserligen fanns en son och en dotter till Peter Arvidsson kvar i Gyllinge till mitten av 1880-talet men var de bodde är osäkert. Flink och Ärlig byggde sina torp på andra sidan gränsen mot Stora Smedstorp men änkan efter Vass bodde kvar på Gyllinges marker på en plats strax söder om Flinks och Ärligs torp.

I slutet av 1800-talet bodde troligen endast två familjer kvar på ägorna i Gyllinge. Det var familjen Vass i Vassatorpet samt skomakarfamiljen Tallberg på soldattorpet. Tallbergs flyttade år 1900 till Stava. Sedan bodde Hedvig Magnidotter Vass ensam kvar i sin backstuga.

Hon dog där den 24 december 1902, av ålderdom, på själva julaftonen. I och med detta var torpepoken slut för Gyllinges del. Alla gamla torp är nu för länge sedan rivna. En ny epok börjar visserligen omkring år 1960 då sommarstugor byggs vid Gyllingesjön, men det är en annan historia.

Ur domböckerna

Ur domböckerna kan vi få uppgifter om tillvaron i byn gamla tider. Vid tinget förekom tvister, brottmål, lagfarter, förmynderskap och liknande. De uppgifter som jag tagit fram ur domböckerna har jag så långt möjligt lagt in i anslutning till de personer som redovisas längre fram.

En sak ur domböckerna bör vi minnas särskilt, nämligen Kumlings dråp på sin hustru.

Emigration till Amerika

Emigrationen till Amerika har satt sina spår även i Gyllinges historia. Kanske ett 20-tal personer totalt har på detta sätt lämnat byn. Johannes Andersson och Sara Alexandersdotter i Mellangården hade åtta barn. Sju av dem utvandrade till Amerika. Endast en son, August, stannade kvar i Sverige. De flesta kom sannolikt till staten Iowa och blev lantbrukare.

I detta sammanhang vill jag nämnda soldaten Törngren i Gyllinges soldattorp på 1700-talet. Han emigrerade själv inte till Amerika. Men, när jag en kväll *surfade på nätet* fick jag se en efterlysning av uppgifter som rörde *Törngren from Gyllinge*. Jag förstod att efterlysningen kom från Amerika. Jag svarade och fick kontakt med Dave Anderson i Portland i Oregon vid kusten mot Stilla Havet. Jag redovisade mina uppgifter om Törngren och hans bakgrund, likaså rörande Törngrens hustru. Sedan dess har Dave Anderson och jag lite kontakter via E-post då och då. Som pensionär sitter han vid sin läsapparat och rekvirerar kyrkoböcker på mikrofilm från Riksarkivet i Sverige. Detta var för ett 10-tal år sedan. Numera kan man få in kyrkoböckerna direkt i datorn.

Människoöden

Vilka intressanta människoöden från Gyllinge skall jag här nämna? Vilka förtjänar att nämnas före andra? Kanske två kvinnors levnadsöden?

Maria Johansdotter föddes 1739. Hon gifte sig 1766 med Lars Leonards-son och de hade sedan ett torp på ägor, troligen Hybbeln vid gränsen mot Södra Bråten och Staffanstorp. Lars Leonhardsson rymde till Stockholm, förmodligen kort tid efter att de gift sig.

Det är osäkert om han ens någon gång såg sin dotter Katharina som föddes 15 januari 1766. Maria och dottern Katharina bodde kvar på Gyllinges ägor och Maria dog där den 2 januari 1803 av tärande sjuka. Om henne och dottern Katharina, se längre fram i texten.

Kristina Vass, född 1845, dotter till soldaten Karl Johan Vass och hans hustru Hedvig Magnidotter i Gyllinge soldattorp. I husförhörslängden har antecknats att hon 1858 kunde hela katekesen. Hon tjänade piga i bygden, i Staffanstorp, Öjan, Gyllinge och Kopparp.

I Kopparp gifte hon sig 1873 med änkomannen och bonden Anders Magnus Petersson, som var 30 år äldre och hade barn som var äldre än hon själv. Hon fick med honom åtminstone sju barn. Tre av barnen dog i unga år. Mannen dog 1884. Gården övertogs av barn från mannens tidigare äktenskap och Kristina flyttade med sina fyra barn tillbaka till Vassatorpet på Gyllinge ägor och är där antecknad som fattighjon. Hon dog av lunginflammation den 5 november 1891.

Hennes fyra barn skingrades sedan ut i bygden. En av sönerna blev sedermera Viktor i *Tällekullen*, betrodd kommunalman. Ett växlingsrikt liv.

Vi kan tänka oss att det var såväl med- som motgångar. Se vidare längre fram i texten.

Soldaten Jöns Gudmundsson Kyhl var också en person som lät tala om sig under sin levnad.

Ortnamn och ägonamn

Blåhallsberget är enligt anteckningar i ortnamnsregistret ett berg vid Gyllingesjön, beläget på gränsen mellan Ödeshögs och Adelövs socknar. Den ursprungliga betydelsen kan i gamla tider ha varit det svarta berget eller det mörka berget.

På följande sidor har jag försökt att göra sammanställningar över de människor som bott i Gyllinge.

Människorna i Gyllinge

1600-talets uppgifter är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker och domböcker. De upptar ofta bara förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. I de fall domböckerna kunnat bidra med något har det ibland kunnat bli lite mera kött på benen. Vi börjar med en översikt över 1600-talets människor.

År	Namn m.m .	Källa
1571	Nils i Gyllinge, (1 lispund koppar, 2 stutar, 2 kor, 2 får, 3 svin, 1 häst)	Älvsb
1613	Börje, Jöns och Bengt	Älvsb
1620	Anders,(1 föl, 3 kor, 2 stutar, 5 får, 2 svin, 3 tunnor utsäde, Oluf, inhyst man, 1 stod, 2 kor, 2 får, 1 svin),	BU
1621	Anders,3 hästar,7 oxar,6 kor,3 svin, 8 får, 5 t utsäde	BU
1623	var Anders i Gyllinge edgångsman åt Lasse i Bråten, se domboken	
1627	Anders, 3 personer mantalsskrivna i byn,	M
1630	Håkan i <i>Smedstorp och Olof i Gyllinge inför tinget</i> , se domboken.	
1637	Anders, räntan 11-10-16,	BU
1637	Anders, över 60 år och <i>förlammat</i> ” samt Oluf, inhyst,	Mil
1637	begärde Anders i Gyllinge begärde fem års skattefrihet, se domboken.	
1638	Anders samt pojken Peder Håkansson, under 15 år	M
1640	Anders, räntan 11-10-16,	J
1640	Anders	M
1641	Anders med hustru, son och sonhustru	M
1643	Anders, hustru samt son och sonhustru,	M
1644	Anders, hustru samt son och sonhustru,	M
1645	Måns med hustru, piga samt inhyst man	M
1645	Anders, räntan 11-10-16,	J
1645	Måns m hustru, en inhyst man, en inhyst hustru,totalt 4	M
1646	Måns med hustru, inhyst man och inhyst hustru	M
1647	Måns med hustru samt Olof med en dotter	M
1648	Måns Larsson	Mil
1648	Gyllinge öde	M
	Olof i Gyllinge sålde stulet gods, se domboken	
	Olof i Gyllinge anklagad för stöld, se domboken	

- 1654 Bengt i Gyllinge gått i borgen för Håkan i Skälaby, se domboken.
1655 Måns, rëntan 11-10-16 J
1655 Hans med hustru Kierstin JW
1653 Bengt i Gyllinge omnämnd i domboken,
1657 Kerstin i Kopparp fick böta för smådeord, domboken
1658 Hans med hustru Kierstin och son B JW
1658 Bengt i Gyllinge betalt skatt vid mötet i Starberg, domboken
1659 Hans med hustru Kierstin M
1660 Hustrun Ingrid i Svinåsen anklagad för horsbrott, Domboken.
1661 *4 juni föddes Oluf, Olufs son i Gyllinge*
1661 Per Jonsson i Gyllinge omnämnd i domboken,
1662 *6 jan föddes Per, Peders son i Gyllinge*
1662 *4 maj dog Peder, Peders son i Gyllinge*
1662 *dog en knektehustru i Gyllinge Hybbeln*
1662 Hans Nilsson i Gyllinge anklagade Rangel för stöld, se domboken
Bengt i Gyllinge saknas ännu, se domboken
1662 Hans och Per i Gyllinge omnämnda i domboken.
1664 Per Jonsson i Gyllinge omnämnd i domboken
1674 Ingierd i Gyllinge omnämnd i domboken.
1675 Måns (Hans), rëntan 11-10-16, J
1678 Elin Andersdotter i Gyllinge Hybbeln omnämnd i domboken
1679 Hans i Gyllinge köpt en sjuk ko av Nils i Glasfall, domboken
1681 Hans med hustru, son Jöns M
1682 Hustru Kerstin i Gyllinge omnämnd i domboken
1682 Hans med hustru, son Jöns, dotter Kerstin, M
1684 Hans, livgr Jöns Gudmundsson Gyhl, värvad 1681 Mil.
1685 Hans Nilsson, rëntan 11-10-16, J
1687 Hans och hustrun, (eländig ?), son Jöns,
dotter Judith (?), inh p Karin M
1688 Hans och hustrun, eländig (?), s Jöns, d Ingrid, inh piga Kerstin, M
1689 Hans, s Jöns, p Anna M
1690 Hans, s Jöns, p Anna M
1691 Hans med hustru, sonen Nils och pigan Anna M
1692 Jöns i Gyllinge köpt en stulen stut av Erik Björnson, se domboken
1692 Nils Hansson i Gyllinge anklagar en granne för olaga fiske, domboken
1692 Ingeborg Svendsdotter från Långliden kastat trollknutar, se domboken
1693 Hans Nilsson i Gyllinge klagar över sin måg, se domboken
1693 Nils Svenson på Gyllinge ägor anklagad för överfall, se domboken
1693 Hans med hustru, s Nils, dr Bengt och pigan Anna M
1694 Hans Nilson i Gyllinge har förlikts med sin måg, se domboken
1697 Soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor, skällsord, se domboken
1697 Soldaten Jöns Kyhl hotan länsmannen med yxa, se domboken
1697 *Tjuv-karin i Klöverdala* stulit en bagge i Gyllinge, se domboken
1699 Jöns Kyhl om boskapssjuka i Öjan, se domboken

Förklaringar

Älvsb. = Älvsborgs lösen BU = boskaps- och utsädeslängder
M = mantalslängd J = jordebok K = kyrkoböckerna
JW = jordebok Wisingsborg Mil. = militära uppgifter

Detta var de äldsta anteckningarna om Gyllinge i tabellform. Jag skall här nedan försöka förklara några av dessa uppgifter.

År 1623 fäste Lasse i Bråten en tvåmansed att Lasse Knekt, Gunnars broder i Kvarneryd icke hade betalt hustrun Ingiäl i Sunnesjö den sked om fyra lod som hon hade lånat honom till knektlega. Hans lagmän var Jöns Pärsson i Nafsta och Anders i Gyllinge och de fullbordade lagen.

År 1630 fördes tjuven Håkan i Smedstorp och hans broder Olof i Gyllinge inför rätten för att de stulit från Qurasta änka Ingeborg i Grälebo i Gränna socken. Bland det stulna var en ny kåpa, en klädeströja, ett täcke, två huvudkläden, ett kåpaspänne, två ostar och smör, fläsk och skinka, allt för summa 23½ daler. Samtidigt fördes Johan Johansson Glasmästare, en ung dräng född i Gränna socken inför rätten för att ha stulit fem fönster från Alvastra Konungshus, värderade till 10 daler. Han hade också stulit fönster från Åby kyrka. Häradsnämnden kom fram till följande beslut.

För dessa deras missgärningar som är uppenbara och bekända, efter 6 Kap. i Tiufvabalken, kan denna ringa rätten icke värja deras liv, utan de vare fallna till det straff som nämnda kapitel innehåller. Målet överlämnades till den Höglovlige Konungslige Hovrätten. Ingen av dem är tidigare kända för tjuvnad, ingen av dem har något att böta med och ingen beder för tjuvarna.

Jag har ingen uppgift om fortsättningen, men tjuvarna slapp troligen dödsstraff, eftersom Olof i Gyllinge återkommer längre fram, om nu det är samma Olof?

År 1637 begärde Anders i Gyllinge att få uppta en halv kronogård i Gyllinge, som *en tid farit illa* och han begärde fem års skattefrihet. Han fick nog nej. År 1639 återkom Anders i Gyllinge, och begärde att få uppta en halvgård i Gyllinge. Nämnden vittnade om att den har varit öde i över 16 år. Ärendet remitterades till Landshövdingen på tre års frihet.

Förmodligen var det inte hela Gyllinge gård som legat öde, bara en del av den. Vid denna tid, första hälften av 1600-talet låg åtskilliga gårdar öde. Vad detta berodde på är inte helt klart.

Olof i Gyllinge anklagades 1653 för att han på åtskilliga ställen i bygden sålt *köpmansgods*. Det var tröjor, förkläden, snörlivstyg, kjortelkläde, m.m. Olof nekade till att ha stulit dessa saker, men uppgav att han skaffat dem på den danska tiden. Efter att han sålunda hade handlat i strid mot Tiufvabalken skulle de levereras till Tinget nästa höst, vid 40 dalers straff,

Målet uppkom hösten 1653 och Olof avkrävdes förklaring för det gods som han på flera ställen hade sålt i bygden. Till hustru Ingrid i Adelöv som köpt något av honom hade han sagt att hans broder var köpman. Inför rätten sade Olof att han inte hade någon broder. Till Samuels hustru i Tollstad hade Olof uppgivit att han skaffat varorna genom en systerson, men inför rätten svarade han att han inte kunde uppge hur han fått varorna. Men han påstod att ingen kunde bevisa någon tjuvnad. Han hänvisade vidare till Måns i Holkaberg och hustru Gertrud i Ingefrearp rörande hans besök och köp i Vadstena.

Rätten konstaterade att eftersom han inte ville bekänna var han fått tag i sitt gods skulle detta beslagtas och finnas till påseende i Uppgränna. Då skulle de vägfarande kunna se det och sprida upplysning om det till städerna runt omkring. Hela *grannelaget i Ödeshögs socken begärde att få bliva av med Olof.*

År 1654 kom målet upp igen. Anders *den Långe* och Anders Månsson i Linköping hävdade att Olof hade stulit sina köpmansvaror i Linköping för flera år sedan. Olof nekade till detta. Då visade de en attest från borgmästaren Jöran Dyk i Linköping, daterad Linköping den 16 februari 1654. Enligt den hade Olof bekänt att han för fyra år sedan stulit ur deras köpmansbod åtskilligt köpmansgods. Jon i Bodebol vittnade att Olof för fyra år sedan började handla med sådant köpmansgods. Jonas Nils berättade att Olof haft en tobaksrulle i Ingefreakarp. Olof svarade att han köpt den i Jönköping av *Larses måg i Öninge*. Jonas Nils uppgav vidare att Olof sålt till Johan Persson Fällberedare i Gränna men denne nekade härtill och sade att han köpt av hans son Bengt i Gyllinge. Det är mycket skrivet i detta mål och det såg ganska mörkt ut för Olof i Gyllinge och hans son Bengt.

De hamnade i Visingsborgs slottshäkte. Därifrån rymde Bengt och därefter vet vi inte mera om honom. Olofs vidare öden vet vi inte heller något om.

År 1654, samma år, var Bengt i Gyllinge på nytt omnämnd i domboken. Det kanske kan ha varit en son till Bengt, som hette Bengt Bengtsson. Han och Tore i Hårstorp hade då gått i borgen för Håkan i Skälaby för 80 daler kopparmynt med anledning av att Håkan blivit frånstulen ett smycke. Året därpå, år 1655 har hustrun Ingrid i Svinåsen inför rätta anklagat Jon i Borbolet (Bodebol). Det rörde en fåle om två år som han av hennes man, tjuven Bengt i Gyllinge, kommit åt i någon affär. I den affären var också Måns i Svinåsen samt Tore i Lakarp inblandade. Jon ålades av rätten att till Ingrid betala den skuld som uppkommit.

Vad som hände Bengt efter rymningen från Visingsborg är okänt. Hustrun Ingrid flyttade till Svinåsen och där hände åtskilligt mera som domböckerna kunnat berätta om. Möjligen var det en son, Bengt Bengtsson, som blev bonde i Svinåsen. Mera om dem finns att läsa under Svinåsen.

Hans Nilsson	(1610), bonde i Gyllinge, död 1713, 103 år gammal
H Kerstin (Jonsdotter)	(1630), död 1717
Barn: Nils	(1666), övertog föräldragården, se nedan
Jöns	(1673), bonde i Gåsabol
dotter	----, gift i Öjan enl. domboken för 1753,
Dotter	----, gift med Per Hansson i Mörstorp

Hans Nilsson föddes i Norra Kärr i Gränna församling 1610. Han hade *tjänat hos folk i 23 år, varit bonde i 64 år, varit vid god hälsa in i åldern och hade varit sjuk i 9 veckor när han dog den 11 aug 1713, 103 år gammal.* Han hade haft sex barn uppges det vidare i kyrkoboken. Hans hustru Kerstin Jonsdotter dog 1717.

Det är troligt att Kerstin Jonsdotter varit gift flera gånger. Vi kan anta att Hans Nilsson kom till Gyllinge någon gång omkring 1654-55. Han är om-

nämnd i Visingsborgs jordebok 1655. Han blev anfader för en mäktig och ansedd släkt i bygden. Kanske hade hustru Kerstin sina rötter i Gyllinge.

I början brukade han Gyllinge tillsammans med Per Jonsson.

I domboken för år 1657 är antecknat att hustru Kerstin i Kopparp fick böta tre daler för att hon sagt några smådeord till Kerstin i Gyllinge och för att hon okvädat Hans i Gyllinge.

Vid tinget 1658 vittnade nämndemannen Nils i Bråten att Bengt i Gyllinge vid mötet i Stavreberg levererat 14 daler och 8 öre. Detta torde varit skatt, eller jordeboksräntan.

År 1661 blev Per i Tällekullen anklagad av Tore i Kulhult för att han tagit 3-4 kannor spannmål i Gyllinge hos Per Jonsson. Detta hade Per själv berättat enligt flera vittnen, bl.a. Olof i Sväm, Per i Smedstorp och Björn i Kopparp. Per hördes inför rätten och då förklarade han att han råkat säga så i dryckenskap. Han dömdes att böta tre daler.

Vid tinget år 1662 klagade Hans Nilsson i Gyllinge på Rangel i Starrbärg (Stavreberg) för att hon förra sommaren stulit åtskilliga saker från honom, bl.a. 41 $\frac{3}{4}$ lod silver, värderat till 83 daler 16 öre. Därutöver uppräknades kläde, duk, fläsk, lärt, kött, bröd som hon stulit ur en bod i Gyllinge. Jag har ingen uppgift om hur detta mål slutade. Rangel, eller kanske Ragnhild, är omnämnd på flera ställen i domböckerna.

År 1662 satte tingsrätten vite mellan Mårten i Kopparp och Hans i Gyllinge, att vilken av dem med som först med ord eller gärningar avbryter skall hava förverkat 40 daler. Hans i Gyllinge hade ännu mera vid tinget att göra. Hans hustru hade råkat kalla Olof i Brodderyd, Mattias i Stavreberg och Per i Smedstorp för bödlar och en del andra okvädinsord. Det var Rangel i Stavreberg som framfört detta. Hon var en lagvunnen tjuv, men Hans i Gyllinge tillstod sin hustrus otidiga tal och skällsord och han dömdes då att böta nio daler i treskiftes efter Tingsmålalbalken.

Hans och Per i Gyllinge framträdde inför tinget år 1662 och påstod sig med hjälp av Anders i Sölvarp kunna bevisa att *en rödja om två starka val-lar* som nu brukas av Per i Smedstorp hade av ålder lytt till Gyllinge. De begärde att till nästa ting vittna härom. Troligen kom de överens i detta ärende utan tingets hjälp.

Vid tinget i Heda den 9 mars 1664 avhandlades ett dråp. Den dräpte var Per Skomakare i Alvastra och han var en morbroder till Per Jonsson i Gyllinge. Dråpet hade skett i Jussberg på gatan utanför Nils Larssons hus. Per Skomakare hade på kvällen suttit hos Nils Larsson och där hade också Per Arvidsson i Tollstad suttit. De hade druckit en del och därefter hade de gått över till Hans i Jussberg. Där var också ryttaren Hans Påvelsson med.

Efter någon timme hade träta uppstått. Per Skomakare hade givit Per Arvidsson att par rejåla örfilar och hade sedan gått till Nils Larsson och lagt sig i högsätet hos honom. Alla hade gått till sängs men bandhunden hade börjat skälla och legopigan Ingiäl hade gått ut för att se vad som stod på. Hon hade då sett Per Arvidsson och Hans Påvelsson med stavar i händerna och frågat dem om orsaken. Då hade Nils Larsson gått ut i bara nattskjortan och efter honom kom också Per Skomakare. Där hade Per Arvidsson med en

staver slagit Per Skomakare så att denne blev liggande. Därefter försvann de. Per Skomakare blev inburen men dog nio dagar därefter.

Ryttaren Hans Påvelsson var från början något misstänkt men blev friad. Per Arvidsson hade rymt sin kos och var borta. Tydligt kom han aldrig tillrätta. Jag har inte sett till detta mål mera. Den döde skomakaren var således en morbroder till Per Jonsson i Gyllinge.

Vid tinget 1674 besvärade sig Ingegerd i Gyllinge över en soldat, Simon i Sväm, för att denne olovandes hämtat och tagit hennes ko. Detta eftersom han inte fått betalning för att han födde kon under vintern och till skärtorsdagen. Då var kon så uthungrad att hon troligen dött om hon inte hämtat den. Detta intygades nu dessutom inför nämnden av hennes grannar.

Simon hade därefter hämtat tillbaka hennes ko. Ingegerd begärde att få sin ko tillbaka och att Simon måtte plikta för att han tagit hennes ko. Simon försvarade sig med att han hade rätt att återta kon eftersom han icke fått betalt. Rätten kom fram till att Simon handlat i oförstånd. Han ålades att återlämna kon mot ersättning för fodret.

Hustrun Elin Andersdotter på torpet Hybbeln på Gyllinge ägor krävde vid tinget 1678 Arvid i Narbäck på *två par oxar, en gryta, ett sölfstop, två sölfskedar och en vadmalsklänning samt 10 daler i ryttarlön. Dessa saker hade hennes son, ryttaren Bengt Nilsson lämnat till Arvid i förvaring när han för två år sedan reste till Skåne, Arvid var dessutom skyldig honom ryttarlönen. Arvid i Narbäck lyckades med hjälp av Tyres i Haninge bevisa att han inte var skyldig Bengt något och han friades därför i denna sak, till bättre bevis kunde komma. Vad som hänt ryttaren Bengt är okänt.*

Nils i Glasfall sålde en ko till Hans i Gyllinge. Kon var sjuk redan vid köpet och därför möttes de båda vid tinget 1679. Rättens beslut blev att eftersom Nils i Glasfall inte skäligen kunde bevisa att kon var frisk skulle Nils återbetala köpeskillingen, 13 daler och 16 öre kopparmynt.

Hans i Gyllinge skulle enligt ett annat beslut vid samma ting betala Anders i Ornäs tre daler för han vinterfött två nöt.

År 1682 vid vintertinget konstaterades att ett inbrott skett hos hustru Brita på Sväms ägor. Ett fönster hade brutits upp och åtskilligt av hemslöjd hade stulits. En del av detta tillhörde hustru Kerstin i Gyllinge, som krävde att Brita skulle betala detta. Rätten befriade dock Brita härifrån. Kerstin i Gyllinge fick själv bära denna förlust.

Vid vintertinget den 27 januari 1692 åtalades tjuven Erik Björnsson för boskapsstölder såväl här i häradet som i Småland. Erik Björnsson hade en tid suttit i slottsängelset i Vadstena. Stölderna hade skett på minst 27 olika platser både i Lysings härad och i Småland. Det stulna bestod av kreatur, hästar, kvigor, stutar och kor. Dessa hade han sedan sålt vidare och kunde i många fall uppge var djuren fanns. En del djur hade han slaktat.

Eriks styvfader var Per Jonsson på Gräsbergs ägor. Denne hade tagit hand om en del av djuren. Vid något tillfälle hade Per Jonsson också aktivt deltagit i stölderna.

Jöns i Gyllinge hade köpt en stut av Nils i Östra Haddåsen. Denne hade i sin tur köpt den av tjuven. Jöns hade möjligen också direkt av tjuven köpt en stut vid ett annat tillfälle.

Under Narbäck finns mer att läsa om Erik Björnssons bravader. Jöns var troligen en son till Hans Nilsson i Gyllinge. Jöns blev sedan bonde i Gåsa-bol. Per Jonsson på Gräsbergs ägor kan möjligen vara identisk med den Per Jonsson som tidigare bott i Gyllinge.

Vid samma ting 1692 klagade Nils Hansson i Gyllinge på sin granne Lars Knutsson i Staffanstorp för det att denne olovligen *fiskat och dragit not uti hans sjö och fiskevatten*. Lars sade sig icke dragit not mera än tre drätter på sitt eget fiskevatten. Nils kunde icke bevisa att Lars fiskat på det vatten som tillhörde Nils. Det framkom också att Nils givit löfte till kaptenen Lejondahls folk att fiska där. Rätten frikände Lars.

Vid tinget i Heda 1692 *föreställdes qvinfolket* Ingeborg Svensdotter från Långlidens ägor i Gränna socken i Småland. Hon hade vid både Vista hä-rads ting och på Gränna Rådstuvurätt varit anklagad och beryktad för troll-dom. Först lästes dessa rannsakingar. Sedan berättade Jöns Jonsson i Staf-fanstorp att denna Ingeborg i våras, *en tisdag åtta dagar före vårfrudagen, burit till Staffanstorp två knyten, stora som hönsägg. Dessa hade hon lagt ifrån sig i fävättnet i hans kalvhage*. Detta hade hans pojke Lars upptäckt.

Det hade fallit snö under natten och pojken följde spåren efter henne. När Jöns Jonsson fick höra detta hade han också följt efter henne. De hade omsider funnit Ingeborg och frågade henne varför hon kastat dessa knyten i fävättnet. Då gick hon strax och tog upp knytena och gick så ett stycke på hemvägen mot Långliden. Sedan vände hon om och gick åt Gyllinge över åkergärdet till deras kalvhage.

Där hade hon kastat knytena ifrån sig i en granbuske, och gick så därifrån till Brita Nippertippa i Haddåsen. Senare samma dag gick hon åter därifrån samma väg förbi Staffanstorp. Dagen därefter fick Hans i Gyllinge av sin måg Jon i Öjan veta att denna Ingeborg kastat trollknutar i en granbuske i deras kalvhage.

De gick dit och fann dessa knutar men tordes icke röra dem. På torsda-gen reste Jöns i Staffanstorp och Hans i Gyllinge till Långliden till fältvä-belns Trana, som var Ingeborgs husbonde eftersom hon bodde på hans utä-gor. De bad honom att tala med Ingeborg för att få henne att avstå från så-dana onda stycken. Då hade han skickat sin dotter efter Ingeborg, men hon var inte hemma.

När Ingeborg Svensdotter sedan kommit hem och fått veta detta gick hon strax till Gyllinge. Då hon gick förbi Staffanstorp bad hon Jöns Jonsson föl-ja med sig till Gyllinge. När hon kom dit började hon bedja, och gick strax dit där knutarna låg. Först vände hon ryggen till busken, och ville inte bort-taga knutarna. Men efter mycket tilltal och förmaning tog hon upp dem. En knut hade hon i barmen, och den var stor som ett ägg. Inuti knutarna var *nötaträck*, stubbar av halmstrån, björklöv och en gulgrön tråd. Knutarna hon sedan burit med sig hem.

Måns Persson i Stora Smedstorp berättade att andra veckan efter att detta skett, skulle hans brors hustru Ingiäl gå till fähuset. Det var en söndag sedan folket kommit från kyrkan. Då fick hon se att halmstoppen som satt i fähusgluggen var rörd och där fann hon då en knut eller knyte, stort som ett ägg. Sedan kom flickan Elin och Ingiäl visade henne knutarna. Då sade flickan *här lärer fuller finnas flera, efter vår boskap är så sjuka*.

De gick så in i det andra fähuset och fann där två knutar som var hopbundna och stora som ägg. Han visade sedan knutarna för grannen Jon Nilsson i Öjan, som synade knutarna och fann inuti dem *nötaträck, hår av allehanda slags kreatur, små träpinnar, gjorda som skopinnar, vässade i ena änden, samt salt och malet malt, en trästicka, stor som ett halvt knivblad och därpå var skurit små rännor och kors*. Samma vecka som dessa trollknutar anträffades var denna Ingeborg två gånger där i Smedstorp. Den ena gången sa hon att hon skulle gå till Brita Nippertippa i Haddåsen och den andra gången var hon på väg till Glasfall med vadmal. Hon synes alltså lagt dit knutarna, helst som hon har burit sådana knutar till Gyllinge och Staffanstorp.

Måns Persson berättade att han tre veckor efter att knutarna anträffades miste en ko i rödsjukan. Åtta dagar därefter dränkte sig en ko i ett vattenhål. Fram på sommaren miste han en ko igen, vid Olsmässan en oxe, förutom en mängd andra småkreatur.

Rätten förmanade henne allvarligt att bekänna vad hon ville göra med knutarna. Hon sade då att *hon tagit bort dem och att hon inte vet därmed. Men att hennes ko var sjuk. Då var det en piga, Ingrid Andersdotter i Stängestorp som sa mig att jag skulle bära bort samma knutar så skulle hon bli bättre*. Rätten förhöll då Ingeborg att nämnda piga på Vista häradsting den 8 juni 1691 hårt nekat till detta. Hur kunde Ingeborg beskylla henne för detta? Hon tillfrågades om det inte kunde vara Brita Nippertippa i Haddåsen som lärt henne sådant, eftersom de umgåtts och hon varit hos henne. Ingeborg svarade att det hade hon inte gjort.

Länsman Harald Arvidsson tillfrågades om han inte på häradshövdingens order hämtat hit Brita Nippertippa. Fjärdingsmannen Måns i Kulltorp som varit i Haddåsen efter henne, berättade då att Brita Nippertippa ligger illa sjuk till sängs och kunde inte komma till tinget.

Rätten frågade Ingeborg var hon lärt sig göra sådana knutar och lägga sådana saker däruti. Ingeborg svarade först inte, men efter förmaning att bekänna sanningen, sade hon att pigan Ingrid lärt henne det. På fråga om inte hon burit de knutarna till Smedstorp svarade hon att *Nej det gjorde jag aldrig, och de må nu säga mig vad de vilja mig, jag har icke det gjort, men det andra bekänner jag*.

Allmogen utvisades för att Ingeborg lättare skulle kunna bekänna och förmanades allvarligen. Ingeborg vidhöll dock att hon aldrig sysslat med trolldom utan bara gjort vad pigan Ingrid sagt henne för att bota sin sjuka ko.

Rätten bedömde denna sak *ännu synas vara mörk* och behövde prövas vidare. Därför beslutade rätten att Brita Nippertippa till nästa ting skall konfronteras med Ingeborg. Till dess skall Ingeborg vara i säkert förvar i Vads-tena slottshäkte.

Jag kan inte finna någon fortsättning på detta mål. Hur gick det för Ingeborg och Brita Nippertippa?

År 1693 klagade Hans Nilsson i Gyllinge, med sin hustru Kerstin Jonsdotter, vid rätten över sin före detta måg, Jon Nilsson i Öjan. Av klagoskriften har jag hämtat följande:

Vid förliden Olsmässan kom Jon Nilsson löpande från Öjan över vårt gärde. Han hälsade icke på dem som arbetade där utan med en grym och farlig uppsyn frågade han tjänstefolket och sprang vidare mot gården. Det syntes att han hade ont uppsåt och han ombads därför att inte gå fram till gården i Gyllinge. Men han sprang ändå vidare.

Kerstin Jonsdotter satt och vaggade sitt dotterbarn när hon blev varse Jon Nilsson. Hon tilltalade honom och försökte lugna honom. Jon tog barnet och det såg ut som om han skulle slå det. Sedan släppte han barnet och tog snabbt en tjock loaruska från marken och gav henne åtskilliga hårda slag. Både i ansiktet och mot det högra ögat men också på armarna, höfterna och ryggen. Han tog andedräkten från mig. Hon ropade på hjälp av skördefolket. De hörde henne och blev förfärade. Under lång tid var sedan ögat igensvullet, hon hade många sår och svullnader på armarna, ryggen och höfterna. Hon har sedan inte kunnat sitta och inte heller ligga och har inte kunnat sköta sina sysslor.

Till vittnen återopades gamle länsman Per Andersson i Bankaby och Nils i Glasfall. De intygade hennes skador. Som vittne hördes också torparhustrun Anna Rasmusdotter på Staffanstorps ägor. Hon var med på gården när Jon kom. När de såg honom komma följde Kerstin Jonsdotter gossen hem till gården. Litet därefter kom Jon fram och frågade efter sin gosse. Pigan svarade att han inte var där. Då gick Jon fram till byn och lite därefter hördes larm från byn och strax därefter kom Kerstin tillbaka och då var hon blåslagen.

Jon Nilsson hade svarat skriftligen med följande, även detta med här något förkortat innehåll:

Han förnekade helt att han slagit sin svärmoder och beklagade sig över deras kärlekslöshet och att hon i stället givit honom bannor och skällsord. Han hade vid tillfället kommit till Gyllinge i sin ämbetsförrättning att räkna säden. Därvid hade Kerstin Jonsdotter med hugg och slag överfallit honom. Jon skrev också att hans svärföräldrar tagit ifrån honom hans skällko. Jon hade återopat Sven Persson i Smedstorp som vittne.

Kerstin Jonsdotter förnekade skällsord och vidhöll sina övriga uppgifter. Om Sven Persson i Smedstorp sade Kerstin att denne var hennes största avundsman för att hennes syster Anna slagit Svens fästmö för två år sedan. Men sedan dess har de bägge varit till Herrens Heliga Nattvard och således är den ovänskapen förlåten. Som vittne nr två återopade Jon soldaten Måns Pors. Mot honom sade Kerstin att Jon vittnade med honom på Stunden (?), alltså vill han vittna med honom igen.

Sven sade efter avlagd ed att han dagen efter Jakobsmässodagen i somras skulle räkna säden i Gyllinge. Sedan han räknat bad Hans Nilsson honom att komma med upp till gården och fick där ett stop dricka. Medan de satt på gården, var Jon i Öjan ditkommen. Jäntan kom upp i gården och sade

att Jon kommer. De gick då ut och då kom hustru Kerstin och var blodig på armen och blå i ögonen och *rödsbollit* på halsarna, sägandes *Detta har jag idag fått för mina ägodelar*. Sven uppger vidare att Kerstin vid samma tillfälle uppgivit att Jöns i Gåsabol blivit sjuk om natten och fått ont och skickat bud till Gyllinge efter brännvin. Hans började då gråta och sade *Gud nåde mig om jag mister honom*.

Här framkom också uppgifter om att Jon i Öjan varit elak mot sin hustru och slagit henne, således dottern till Hans och Kerstin i Gyllinge. Allmogen vid tinget tillfrågades om detta men svaret blev att *Jon i Öjan var en ärlig, beskedlig och trovärdig sockneman, och att han med sin numera avlidna hustru väl och berömmeligen hade sammanlevat*. Bland dem som på detta sätt berömde Jon Nilsson antecknades i domboken Jon Nilsson i Sjögetorp, Nils Larsson i Sväm och Håkan Svensson i Stava, således inte de närmaste grannarna,

Rätten dömde Jon till böter för att han givit hustru Kerstin Jonsdotter i Gyllinge tre blånader. Vad gäller skällkon fick Jon återkomma till tinget med bevisning i detta ärende.

Den 17 februari 1694 togs detta mål åter upp vid tinget. Hans Nilsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter blev då förlikta med sin före detta måg Jon Nilsson i Öjan. Det gällde då den tvist som varit dem emellan om något av hustru Kerstin utsagda ord mot Jon Nilsson i Öjan, som *skulle honom till dess heder och ära gravera*. Hon gav till Jon Nilsson i Öjan i förlikning och expenser åtta daler kopparmynt och därmed skulle all träta och oenighet dem emellan vara borta.

Jon Persson i Näfsta anklagade år 1693 vid tinget salpetersjudaren Nils Svensson på Gyllinge ägor och Johan Påvelsson på Jättingstads ägor. De hade söndagen den 30 juli förliden sommar överfallit honom med hugg och slag på väg hem från kyrkan. De dömdes av rätten att böta för två blånader

Den 10 februari år 1697 anklagade bonden Hans Nilsson i Gyllinge på sin hustru Kerstin Jönsdotters vägnar soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor för äreröriga skällsord. Han hade kallat henne en *tannarika taska*. Soldaten Kyhl medgav detta. Hans Nilsson åberopade som vittnen hejderidaren Staffan Kristofersson, skogvaktaren Lars Nilsson i Stubben, bonden Nils Johansson i Toretorp och torparen Hindrik Nilsson på Hallerby ägor, vilka alla hördes edligen, var för sig.

Staffan sade att det var vid senaste tinget. Han satt hos gästgivaren Jonas i Åby och fick mat. Hans i Gyllinge var också med där inne, så också korpralen Jonas Domkraft, och deras tal rörde sig om soldaten Kyhl. I detsamma kom Kyhlen in, sägande *Vad står du och förtalar mig? Det är en stor sak om Gyllinge-hustrun, den tannarika taskan*. Dessa ord sade han två gånger och då korpralen förmanade honom att hålla inne med sådant, sade han vidare. *Hon var inte bättre värd, jag törs ta min sko och slå henne på munnen med*. Skogvaktaren Lars i Stubben som också varit med i stuvan sade samma ord som hejderidaren Staffan.

Nils Johansson i Toretorp lämnade samma berättelse samt tillade att Jöns Kyhl dessutom fällt de orden *Hustru Kerstin kallar jag ock en bövels kona, efter henne förr skällt tvenne ärliga karlar för bödlar*.

Torparen Hindrik som samtidigt var där inne i stuvan vittnade lika med Nils Johansson och tillade att det vid förra tinget i Gränna var en tjuv som dömdes för att han stulit silver från Hans i Gyllinge. Tjuven fick därför sitta vid tingstugudörren och alla som gick ut skulle slå honom ett slag, och det hade då varit två från Ödeshögs socken som slagit honom för hårt. Tjuven hade sedan sagt för hustru Kerstin i Gyllinge, att det varit *tvenne böflar i Ödesiö socken som slagit honom för hårt*. Samma ord hade hustru Kerstin i Gyllinge sedan sagt efter honom i Ödesiö kyrka, och hon hade därför sedan bötat tre gånger tre mark vid Gränna ting.

Hans i Gyllinge klagade för sina söners del att soldaten Kyhl hotat dem med att han skulle traktera dem illa. Alltså förbjöds soldaten Kyhl av rätten vid högsta straff att *icke skada dessa Gyllinge folk*. Hans uppgav vidare att Kyhl igår kom utom tingstugudörren och kallat hans hustru *tannarika taska*

Rättens beslut blev: *Så alldenstund soldaten Jöns Kyhl utan skäl och orsak så grovt och äregripligen blamerat bonden Hans Nilssons hustru Kerstin Jönsdotter i Gyllinge, kallat henne en tannarika taska och böfvets kona, den han med sin sko ville slå och handhava, som icke allenast åtskilliga edeliga vittnen honom nu inför rätta övertygat, utan han ock själv allt sådant tillstod, förmanandes att bemäta hustru längst för detta skola bötat 3 vid Gränna ting, vilket likväl varken han eller någon annan, än hustru Kerstin med skäl bevisa eller övertyga kunnat, utan henne gott lovord gives.*

Således har rätten sakfällt Jöns Kyhl för samma det utkastade äregripliga ord på hustru Kerstin att böta 40 daler silvermynt till treskiftes enl. 20 Cap. Tingsmålalbalken, och vare hustru Kerstin vid dess vanliga heder och ära alldeles ograverat.

Och som Hans i Gyllinge med sin hustru beklagar sig över att Kyhl hotat dem med hugg och slag. Således har rätten skäligt prövat att taga såväl Hans i Gyllinge som hans hustru, barn och anhöriga uti Kongl. Maj:ts höga skydd, hägn och försvar så att bemälte Jöns Kyhl icke må dem däremot något ont göra eller tillfoga, vid laga plikt.

Jöns Kyhl kunde inte betala sina böter och det väntade honom inget annat än fängelse med vatten och bröd. När länsmannen på sommaren 1697 skulle hämta honom i soldattorpet i Gyllinge fick han höra svordom och smädelser av Jöns Kyhl. Han blev också hotad med yxa.

Det var tredje gången Jöns Kyhl blev kallad, men även denna gången fick länsman med oförrättat ärende resa därifrån. Ärendet uppkom på höstet i 1697 och rättens beslut blev att Jöns Kyhl dömdes att böta 40 daler i silvermynt för olydnad, missfirmande och hotelser mot länsmannen Harald Arvidsson. Eftersom han inga medel hade blev det häkte under vatten och bröd vid Vadstena slott.

Vid vintertinget 1698 förekom ett mål där Hans i Gyllinge blivit frånstulen en bagge. Kronolänsmannen anklagade Karin Abrahamsdotter i Klöverdala för stölden. Hon ansågs också skyldig till flera stölder och rätten dömde både henne och hennes dotter som skyldiga.

Vid sommartinget 1699 blev bonden Jon Nilsson i Öjan beskylld för att under förra året haft sjuka på sina får. Som vittne åberopades bl. a. soldaten Jöns Kyhl på Gyllinge ägor. Det framkom uppgifter som tydde på att det funnits boskapssjuka på både kor och får i Öjan. Målet medförde dock inget beslut av rätten. Detta var det sista tillfället som Jöns Kyhl omnämndes i handlingarna.

Under 1690-talet rådde svår missväxt, särskilt åren 1695-97. Det har uppgivits att enbart under 1697 dog minst 80.000 människor i Sverige av svält. Åren 1699 och 1704 var år med hög dödlighet. Åren 1708-10 och 1716-17 förekom svår missväxt. År 1710-11 kom den orientaliska pesten och skördade många offer i hela landet. I Ödeshögs socken dog 154 människor i pesten, därav 20 i Stavabygden. I Gyllinge dog ingen i pesten men i Stora Krokek dog sju personer i denna sjukdom.

I soldattorpet på Gyllinge ägor bodde i slutet av 1600-talet och möjligen något år in på 1700-talet en soldat som vi kunnat läsa om åtskilligt i domböckerna. Det var Jöns Gudmundsson Kyhl.

Jöns Gudmundsson Kyhl ----
H Sigrid Jönsdotter 1637,

Vem var då Jöns Gudmundsson Kyhl? Han kom till Gyllinge som soldat 1681. Varifrån han då kom är okänt. Det är troligt att han tidigare bodde på torpet Muggebo på Kärrs ägor i Adelövs socken. Han var då gift med Karin Pedersdotter. Hon blev troligen ihjälslagen år 1667 på isvägen mellan Gränna och Visingsö. Som misstänkt för dådet hördes då Henning Nilsson, som därefter förmodligen tillträdde torpet Muggebo. Bonde på gården Kärr var då en systerson till Henning.

Vi har läst om Jöns Kyhls alla bravader i domboken. Efter 1699 har jag inga noteringar om Jöns Kyhl. Det är troligt att han lämnade sin anställning som soldat runt sekelskiftet 1700. Hustrun Sigrid Jönsdotter dog den 9 september 1697 och hon var då 60 år gammal. Jag har inte funnit några mera uppgifter i kyrkoböckerna om Jöns Gudmundsson Kyhl, varesig i Ödeshögs eller Adelövs kyrkoböcker, eller domböckerna. Jöns hade nog kunnat berättat om ett dramatiskt liv.

Den 17 oktober 1709 är soldaten Anders från Gyllinge antecknad som dopvittne, 1716 är soldaten Sven Gyllman, likaså antecknad som dopvittne. Det finns också anteckningar om soldaten Lars Olofsson Törngren, född 1697, död på galären Horn den 17 september 1742. Denne tillträdde soldattjänsten möjligen redan 1714.

En intressant fråga är om någon soldat från Gyllinge var med i slaget vid Poltava år 1709. Där stupade mer än sju tusen svenska soldater och de övriga blev tillfångatagna och sändes till fångläger i Sibirien. Det fåtal som överlevde kom åter till Sverige 1722. Hur det gick för soldaten från Gyllinge vet vi inte. Som vi vet kom den svenska kungen Karl XII undan till Tur-

kiet. Därifrån skrev han efter några dagar hem till Sverige och begärde en ny krigshär, nya soldater.

Nils Hansson (1666), bonde i Gyllinge,
h Maria Larsdotter (1680), från Graven i Adelöv
Barn: Maria 1699-06-? g 1733 m Nils Larsson från Stora Smedstorp
Jöns 1704-09-12, g 1724 m änkan Brita Larsdotter i Kopparp
Kerstin 1707-01-07,
Håkan 1709-10-17, bonde i Porsarp, senare i Börstabol
Anna 1712-06-06,
Kerstin 1713-, g 1737 m Elias Östensson i Porsarp
Abraham 1714-12-27,
Ingrid (1717-05-01), död s å
Nils 1718-09-12,
Hans 1723-05-24, död 1748, 24 år gammal
Karin 1726-12-09, g 1745 m Hans Persson från Adelöv
Lars 1730-06-28, g 1851 med Maria Eriksdotter i Öjan

Nils var son till bonden Hans Nilsson och hans hustru Kerstin Jonsdotter i Gyllinge, se ovan. Maria Larsdotter var från Graven i Adelöv, sannolikt dotter till bonden Lars Håkansson och hans hustru Karin Svensdotter. Nils och Maria gifte sig 1703. Så uppger vigselboken i Ödeshög. Vi kan då undra hur det kom sig att de fick barn redan 1699?.

Nils var nämndeman, bouppteckningsman och skrivkarl i bygden. Man kan undra var han hade lärt sig konsten att läsa och skriva och att klara auktioner, bouppteckningar och skriva kontrakt. Kanske hans fader också hade dessa kunskaper? Av 1718 års dombok framgår att han hade en fordran hos gästgivaren Sven Persson i Holkaberg vilken gjorde konkurs det året på grund av missväxt. 1745 överlät Nils en del av gårdsbruket till sin måg Hans Persson, se nedan. Nils Hansson dog i Gyllinge 1756, 90 år gammal.

I bouppteckningen efter Nils Hansson, upprättad 26 oktober 1756, upptogs tillgångarna till 208 riksdaler. Häri ingick fordringar hos mågen Hans Persson samt skulder till sonen Jöns i Kopparp och till mågen Elias i Porsarp. Bouppteckningen upprättades av Anders Jönsson i Fagerhult och Jonas Persson i Narbäck. Maria Larsdotter dog 1758. Här följer några anteckningar ur domboken.

Från domboken 1704 finns en notering som är lite svår att förstå. Hans Nilsson i Gyllinge med sin son Nils Hansson hade vid sommaringet 1704 inlämnat en ansökan om att få skatteköpa Gyllinge. Närvarande var hustrun Kerstin Jönsdotter samt den andra sonen Jöns i Börstabol och mågen Per Hanson i Mörstorp. Så blev modern och sonen ägare av hälften vardera i Gyllinge gård. Jag har svårt att säkert tolka detta. Klart är att Hans Nilsons släkt fanns i Börstabol redan 1704. Var Jöns i Börstabol en broder till Hans Nilsson i Gyllinge?

Vid sommaringet 1706 hade hejderidaren på sitt ämbetes vägnar instämt Nils i Gyllinge, Per Andersson och Måns Jönsson i Haddestad för olovligt stånghygge. Det blev böter.

Vid sommartinget 1707 hade Nils i Gyllinge instämt gästgivaren Sven i Holkabergr rörande en skuld. Gästgivaren tillstod skulden och lovade betala före Olsmässan. Vid höstetinget 1707 antecknades att Hans i Gyllinge och Jöns i Havrekullen var förlikta om någon skuldfordran.

Vid vintertinget 1710 hade någon liten tvist uppstått om var en dräng skulle vara. Bonden Nils Hansson i Gyllinge bevisade sig ha *merendels uppfött gossen Johan Larsson, som var hans syskonbarn och varit i hans bröd och tjänst*. På något sätt hade gossen genom sin broder råkat bli städjad hos Lars Svensson i Råby. Gossen själv önskade få vara kvar hos Nils i Gyllinge. Så tyckte också rätten.

Änkan Marit Persdotter i Kopparp tillstod vid sommartinget 1711 att hennes avlidne man Jöns Månsson för fyra år sedan av änkan hustru Kerstin i Gyllinge lånat ett silverbälte om 11½ lod som han sedan pantsatt hos Gustaf Jonsson i Öninge. Rätten tillsade nu hustrun Marit att snarast återställa silverbältet till änkan hustru Kerstin i Gyllinge, såvida hon inte nöjer sig med att återfå värdet av bältet jämte annan kostnad. Detta lovade Marit göra till nästa Mickelsmessa och därmed var bägge parter nöjda.

Vid vintertinget 1718 uppgav Nils Hansson i Gyllinge för rätten att han haft en fordran på 40 daler kopparmynt hos för detta gästgivaren Sven Persson i Holkabergr. De var nu förlikta och han önskade återkalla stämningen.

Vid sommartinget 1718 hade åboarna Östen Jonsson och Olof Håkansson i Porsarp ansökt om tillstånd att få hugga ned åtta ekar, som de beskrev som alldeles odugliga. Skogvaktaren Per och nämndeman Nils Hansson i Öninge hade på rättens befallning besiktigat ekarna. De konstaterade att ekarna inte dög till något, utom en av dem som kunde tänkas duga till brobyggnad. De andra sju stod allt för nära åkern och säden däromkring blev alldeles fördärvad. Östen Jonsson och Olof Håkansson begärde därför ett tingsbesked häröver. Den vid tinget närvarande allmogen svarade tillika, att ekarna var till stor skada, vartill grannarna Jöns Larsson i Gräsbola och Nils Hansson i Gyllinge intygade detta. Den begärda attesten beviljades. Innan ekarna fick nedhuggas måste ärendet först prövas hos hauptman. Så noga var det med ekar på den tiden.

Nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge klagade vid höstetinget 1721 över att Per Andersson i Öjan hade utfarit mot honom med åtskilliga skällsord. Åtskilliga vittnen intygade detta. I målet framkom också att Per Andersson legat sjuk sista året och *skall hans förstånd hos honom mycket fattas*. Där talas också om Per Anderssons dryckenskap. Per Andersson dömdes till böter.

Per Andersson i Öjan hade till vintertinget 1725 instämt Jöns Hansson i Gåsabol och Nils Hansson i Gyllinge för att de disponerat kvarlåtenskapen efter deras avlidna moder, Kerstin Jönsdotter och att han inte fått ut sin arvslott. Jöns och Nils hävdade att Per Andersson redan fått sin andel, genom att han vid ett flertal tillfällen avhämtat persedlar i Gyllinge. Rätten ålade dem att upprätta ett fullständigt inventarium över kvarlåtenskapen. Målet slutade med förlikning. Den innebar att Per Andersson skulle få avhämta en kopparkittel i Gyllinge, varefter det hela var avslutat.

Till nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge lämnades vid höstetinget 1725 Tingsrättens bevis om den missväxt som han haft det året på sina åkrar, vilket nämndemannen Nils Håkansson i Jusseryd och Per Jönsson i Ersult den 15 september 1725 besiktigat, och vilken enligt vad rätten tillstod varit så stor att *intet särdeles efter utsädet bliva kan*.

Kronolänsman Arvid Hasselberg hade till vintertinget 1726 instämt Jonas Persson i Åby och *qvinspersonen* Sara Nilsson i Brickan. Det rörde någon händelse som inträffat när de var på hemväg från Gränna marknad 1724. De hade därvid kommit till Gyllinge. Där hade Nils Hanssons hustru givit Per Knutsson och Håkan brännvin. Vad som sedan hände var svårt att klarlägga. Målet tycks handla om ett lägersmål, som möjligen skett i Gyllinge hage. Målet uppsköts.

Vid vintertinget 1731 intogs Nils Hansson i Gyllinge i nämnden som nämndeman.

Kronolänsman Peter Sundkvist hade till vintertinget 1732 instämt Johan Gudmundsson i Näteryd, Nils i Börstabol, Jöns i Visjö och Bengt i Vantekullen för att de försummat att delta i snöskottningen vid Ombergs djurgård. Johan Gudmundsson uppgav att han varit i Småland och därför inte nåtts av budet om snöskottningen, vilket nämndemannen Nils i Gyllinge intygade. Nils i Börstabol uppgav att han ingen kunskap fått om snöskottningen förrän samma dag, så att det var för sent att inställa sig. Bengt i Vantekullen uppgav att han var sjuk och sängliggande.

Vid sommaringet 1733 uppvisade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge en borgensförbindelse. Den var underskriven av honom, Pär Larsson i Frösäng och Hemming i Smedstorp. Den avsåg bönderna Jöns Nilsson och hans styvson Johan Svensson i Kopparp och gällde rusthållet för Kopparp. Tingsrätten fann skäligt, att verifiera borgensskriften.

Vid höstetinget 1733 hade Pär Öberg i Norra Bråten instämt nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge, rörande skällsord. Nils Hansson friades från Öbergs påstående.

Vid höstetinget 1733 uppkom ett mål som rörde en utmätning i Börstabol. Där hade nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge deltagit. Den gällde Nils Jönsson i Börstabol. Denne hade till tinget instämt fjärdingsmannen Måns Larsson i Öninge rörande en hästhud och ett lass trinne och 100 stavar som enligt Nils Jönssons mening oriktigt hade blivit utmätta. Vi ser här ett exempel på uppdrag för en nämndeman.

På anmodan av nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge hade åtskilliga av häradets invånare inställt sig till vintertinget 1734. Avsikten var att höra om de ville åta sig att göra en landsväg från Adelövs socken till stora vägen vid Holkabergs Lid. De svarade enhälligt att de ansåg en sådan landsväg onödig. De ville därför inte bygga denna nya väg, som de sedan kunde ha svårt att underhålla, utöver de övriga vägar som de nu för tiden har.

Den 11 februari 1734 var Nils Hansson i Gyllinge och hans son Jöns Nilsson i Kopparp vittnen i Ödeshög vid undertecknande av ett köpekontrakt som gällde Kulhult.

Vid hösttinget 1735 hade bonden Nils Jönsson i Börstabol uttagit stämning på Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Börstabol för att de hade brutit kontraktet om tillträdandet av Börstabol. Nils Hansson och Elias Östensson förklarade att de antagit vårbruket vid gården efter landshövdingens resolution. De uppvisade också denna resolution, av vilken framgick att Elias Östensson skulle behålla hemmanet Börstabol, och *Nils Jönsson som en utfattig och oduglig åbo därifrån utkastas*. Rätten friade dem därefter från Nils Jönssons klagomål. Elias Östensson var gift med en syster till Nils Hansson.

Vid hösttinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabol instämt drängen Elias Östensson i Börstabol och Johan Jönsson i Gyllinge för att de överfallit honom med hugg och slag på hans egen gård. Han hade en dag varit på logen och avtröskat lite säd *i sitt trångmål*. Dagen därpå hade Elias Östensson med drängen kommit dit och börjat tröska på samma loge. Nils gick då dit och då hade Elias Östensson huggit honom i högra handen med en yxa, och Johan slagit honom två hål i huvudet med en slaga. För detta yrkade han laga plikt samt expenser efter räkning, 13 daler silvermynt.

Elias Östensson förklarade att han av landshövdingen anförtrotts hemmanet och besått det i år med utsäde. Så gick han dit med drängen för att tröska. Då hade Nils Jönsson om morgonen kommit dit och strax börjat slagsmål med Johan men Elias nekade i övrigt för sin del att ha huggit honom med yxan. Johan Jönsson berättade att när Nils Jönsson kom in på logen *hade han strax sprungit svaranden på håret, varför han blev förorsakad att taga emot och därvid slagit Nils mot logabalken. Därigenom hade han kanske fått skadorna i huvudet, men också Johan nekade till att ha huggit honom i handen*. Nämnden berättade härvid att Elias Östensson är satt till åbo efter resolution av landshövdingen.

Resolution: Nils Jönsson har i slagsmål med Johan Jonsson i Gyllinge fått tre hål i huvudet och fördenskull prövar rätten skäligt att Johan Jönsson därför skall plikta fyra daler silvermynt. Vad gäller hugget i handen skall Elias vid nästa ting med ed sin oskuld erhålla.

I domboken för hösttinget 1735 talas det om hjälp av sockenborna för bygge av sockenstuga. Nils i Gyllinge skänkte timmer till denna.

Vid sommartinget 1736 kom en liten fortsättning av bråket på logen i Börstabol. Drängen Johan Jönsson hade dött. Elias Östensson samt Håkan Nilsson i Gyllinge hade för drängens räkning betalat hans böter. De hade nu instämt drängens fader, Jon Larsson på Askaremålens ägor i Adelöv, för att denne skulle betala sonens böter. Jon Larsson hävdade att Elias Östensson, Håkan Nilsson och Nils Hansson åtagit sig att betala böterna, Elias en plåt, Håkan en plåt och Nils i Gyllinge en plåt, och han ville därför slippa undan. Det gick inte Håkan eller Elias med på och Jon Larsson fick därför lova att till dem före midsommar betala 12 daler 16 skillingar. Erik Larsson i Öjan gick i borgen för beloppet.

Vid hösttinget 1737 förekom ett mål rörande slagsmål och sabbatsbrott i Lilla Krokek. Det var drängen Lars Andersson i Lilla Krokek som instämt

rusthållaren Per Månsson i Lilla Krokek. Som vittnen åberopade han bl. a. nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge. Om detta, se Lilla Krokek.

Vid vintertinget 1739 ansökte Nils Hansson om avsked från sin nämndemansbefattning. Han framhöll att han var inemot 70 år gammal och hade fel på sin hörsel. Nämnden beviljade hans ansökan. Han hade då suttit som nämndeman i närmare 20 år.

Vid vintertinget 1742 uppvisades en skrift av den 13 november 1741, där förra nämndemannen Nils Hansson i Gyllinge samt Östen Jonsson i Porsarp gått i borgen för Jöns Nilsson i Kopparp. Det gällde att denne skulle få överta *halva kronorusthållet nr 122 i Lilla Krokek. Detta hade Jöns Nilsson tillhandlat sig av rusthållaren Per Månsson och där skall han prestera vad lag och förordningar bjuder, bygga, hävda och bruka, och i brist av Jöns Nilssons plikts fullgörande stå de med sina skatterätter som borgen.*

Vid sommartinget 1744 tilltalade Nils Hansson i Gyllinge sin son, drängen Nils Nilsson och *qvinfolket* Ingeborg Johansdotter för att *de med varandra haft lägersmål*. De tillstod lägersmålet, som skett i Gyllinge något före Mickelsmässan förra året. Hon hade blivit havande, men ännu ej framfött något barn. Hon påstod att det skett under äktenskapslöfte, men detta syntes mindre troligt eftersom *hon också hört att han skall ha talat med en annan kvinna om äktenskap. Ingen av dessa har förut med lägersmål sig försett*. Han åtog sig godvilligt att betala hennes böter. Rätten dömde dem båda enligt Missgärningabalken till böter, han tio daler silvermynt och hon fem daler. Dessutom skulle de till Ödeshögs kyrka betala, han fyra daler och hon två daler, samt undergå enskild skrift och avlösning i sakristian.

Vid hösttinget den 7 november 1744 uppkom detta mål igen och då gällde det underhållet. Ingeborg Johansdotter hade hos rätten anhållit att hon måtte få något till sitt barns underhåll av barnafadern, Nils Nilsson i Gyllinge. Rätten beslutade att bör *Nils Nilsson till detta oäkta barns föda och uppfostran årligen betala fyra daler silvermynt, vilka barnets moder har att uppbära, så länge hon det hos sig behåller och försörjer*.

Vid sommartinget 1745 hade Nils Hansson i Gyllinge instämt soldaten Staffan Jönsson Törngren på Gyllinge ägor rörande några förklenliga ord och åthävor. De angav sig nu vara förlikta med varandra. Nils Hansson skulle av soldatens lön få behålla och avräkna åtta daler silvermynt. Därmed var denna tvist dem emellan avslutad. *Men om soldaten åter skulle på något sätt med ord eller gärning förolämpa Nils Hansson, då skall detta stå öppet till laga åtal*.

Till hösttinget 1745 hade Nils Hansson i Gyllinge låtit instämma salpetersjudaren Lars Jonsson i Glasfall och *qvinfolket* Elisabet Nilsson i Stora Smedstorp för begånget lägersmål. Båda nekade till detta och sade att de endast talats vid om äktenskap. Detta tal hade slutat då det framkommit att hon haft lägersmål med Nils Larsson i Stora Smedstorp. Därmed kunde rätten inte döma dem.

Vid sommartinget 1751 hade Nils Hansson i Gyllinge blivit instämd till tinget av sina brorsbarn rörande äganderätten till Gyllinge. De hävdade att Nils Hansson inte hade löst ut sin broder Jöns i Gåsabol. Därför hade de del

i Gyllinge. Denna tvist ledde till flera rättegångar. Vittnen inkallades och hördes. Hustru Liskan Nilsson i Stora Smedstorp berättade att hon för mer än 20 år sedan var piga hos numera avlidne Jöns Hansson i Gåsabol. Då hade en dag Nils Hanssons son Håkan i sällskap med Lars Hemmingsson i Smedstorp kommit dit och medfört en väska med *kopparplåtar* som sedan lämnades kvar i Gåsabol. Hon hade också dessförinnan hört att Jöns uppmanat sin broder Nils betala den delen av gården.

Efter genomgång av äldre handlingar i häradskistan kom rätten så småningom fram till sitt utslag den 28 oktober 1751 vid hösttinget. Där konstaterades att *Nils Hanssons fader, Hans Nilsson, var gift med Kerstin Jönsdotter, vilken dog den 18 oktober 1717. Rätten anser att föräldrarna gjort en sådan kristlig författning att yngste sonen Nils Hansson skulle vara berättigad att utlösa äldre brodern Jöns Hansson i Gåsabol och bägge deras systerbarn i Öjan. Hela den senare förflutna tiden och intill senaste sommaringet har Nils Hansson suttit uti en alldeles rolig och otilltald besittning av skattehemmanet Gyllinge. Men sedan han den 30 december 1750 sålt en tredjedel till sin måg Hans Persson har kärandena genom åtal och lagsökning påstått laga åtkomst till tre femtedelar av hemmanet. Häradsrätten prövade rättvist befria Nils Hansson i Gyllinge från allt vidare åtal angående åtkomsten av hemmanet.*

Ytterligare en notis från domboken. Till sommaringet 1753 hade kronolänsmannen Jonas Fellbom instämt drängen Johan Svensson i Krokek och qvinspersonen Maria Månsdotter på Gårdshults ägor för sig emellan begånget lönskaläge. Det hade skett under tjänsten tillsammans i Gyllinge sistlidna vår, varav hon nu blivit havande. Båda erkände frivilligt inför rätten och berättade att det tilldragit sig mellan midsommaren och mickelsmässan. De sakfölldes jämlikt 53 kapitlet Missgärningabalken att böta, han tio och hon fem daler silvermynt. Hon fick *i brist på medel* avtjäna sitt straff med sju dagars fängelse på Linköpings slott. Därutöver skulle de erlägga till Ödeshögs kyrka, han fyra och hon två daler silvermynt. De skulle också i samma kyrka undergå enskild skrift och avlösning. Johan Svensson förklarades också skyldig att betala underhåll för barnet *intill det sig själv försörja gitter, årligen med fyra daler silvermynt.*

Vid hösttinget 1754 uppvisade bonden Elias Östensson från Porsarp en köpeskrift från den 18 oktober 1752. Av detta framgick att han av bonden Nils Hansson i Gyllinge tillhandlat sig 1/3 av skattehemmanet Gyllinge. Detta köp hade han vid tre tillfällen uppbjudit vid tinget, vid vintertinget, sommaringet och hösttinget 1753. Rätten förklarade därför detta köp vara *fast ståndande*. Så var reglerna på den tiden. Personer med börsrätt hade företräde och därför krävdes dessa tre uppbud vid tinget.

År 1737 var ett år med höga dödstal. Det har i kyrkoböckerna för Ödeshögs församling inte angetts vilken epidemi eller vilka sjukdomar som förekom. Möjligen var det *frossan* som är omtalad det året på andra håll i Sverige. I Ödeshögs församling dog 109 personer, en siffra som var ca tre gånger så hög som under ett normalår. I Stavabygden dog 20 personer, dock ingen i Gyllinge. I Lilla Krokek dog fem personer.

På ägorna fanns vid denna tid också en torpare som hette Per Jonsson med hustru Maria Månsdotter.

Hans Persson	---- i Adelöv, bonde, död 1766
Peter Johansson	(1736),
Karin Nilsson	1726-12-09,
Barn: Peter	1749-04-16, g m Annika Olofsdotter, till S Bråten
Maria	1752-09-02, död 1756
Hans	1757-03-27, g m Brita Svensdotter i L Krokek, se nedan
Stina	1760-06-16, g m Nils Johansson i Broby, se nedan
Nils	1771-08-27, se nedan

Karin Nilsson var dotter till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Hon gifte sig 1745 med Hans Persson från Adelövs socken. Hans bakgrund är inte känd. Han dog 5 mars 1766 och Karin Nilsson gifte om sig 1768 med Peter Johansson. Denne var enligt uppgift från Staffanstorp men hans bakgrund har inte heller kunnat klarläggas. Peter dog 1800 av svullnad. Bouppteckningen efter honom upptog tillgångar till ett värde av 199 riksdaler. Karin Nilsson dog av ålderdom 1812, 86 år gammal.

Vid sommaringet 1757 förekom en arvstvist. Jöns Nilsson i Kopparp, Elias Östensson i Porsarp och Håkan Nilsson i Börstabil hade instämt deras syster och svåger Hans Persson i Gyllinge med hustrun Karin Nilsson samt Lars Nilsson med sin hustru Maria Eriksdotter i Gyllinge, samt även pigan Maria Nilsson i Hårstorp. Tvisten rörde arvet efter Nils Hansson i Gyllinge. Med rättens hjälp löstes tvisten.

Vid hösttinget 1758 uppgjordes ett system med hjälpskjutsar vid gästgivargården i Holkaberg. Varje gård om ett mantal skulle hålla fyra hästar. Gyllinge skulle således hålla fyra hästar för gästgivargårdens räkning efter en viss turlista.

Den 17 november 1761 inträffade en eldsvåda i Gyllinge. Ladugårdshuset med säd och foder blev lågornas rov. Ägarna till Gyllinge var då Jonas Nilsson, Per Håkansson och Hans Persson. Enligt syn som hölls den 11 januari 1762 uppgick värdet av det brunna till 217 daler silvermynt. Brandorsaken misstänktes vara gnistor från skorstenen.

Vid vintertinget 1763 hade kronans länsman, Jonas Fellbom, instämt bönderna Hans Persson och Per Håkansson i Gyllinge samt Per Persson i Narbäck. Målet gällde försummelse med skjutshållningen vid Holkabergs gästgivargård. Gästgivaren Johan Jönsson *hade beklagat sig över denna efterlåtenhet och tredska. Detta genom att de flera resor på sina hålldagar, antingen sände bort sina hästar eller sitt folk, så att han vid de resandes ankomst, icke kunde göra den säkra uträkning om skjutsar som han måste göra.*

De åtalade nekade helt till detta och uppgav att *gästgivaren om sommaren och när det var gott väglag, sällan eller aldrig anlidade dem. Då behöll han all skjutsen själv. På sommartid hade han också mera gäster. Men så snart väglaget blir tungt och svårt, då ville han ha hjälp. Deras hästar blev då svaga och utmattade.* De åtog sig att med vittnen bevisa detta.

Rättens beslut i detta mål blev att *häradsrätten inte kunde sakfälla svarandena till mer än sex daler silvermynt vardera. Men de uppmanades för övrigt att framdeles noga iakttaga sina åliggande i denna sak.*

I domboken för vintertinget 1786 finns ett arvsförordnande, skrivet av Karin Nilsson. Hon uppgav där att hon hade fyra barn men att äldste sonen Peter dött och efterlämnat en dotter, Maria Kristina. Alla barnen skulle ärva lika. Sondottern Maria Kristina skulle ha sin del. Men så uppgavs vidare, att sonen Peter redan under sin livstid fått så mycken hjälp att Maria Kristina därigenom redan fått sitt arv. Detta hade tillgått så att Karin och hennes man hjälpte sonen, dels när han bodde hemma och dels när han där-efter bodde i Södra Bråten. De hade då hjälpt sonen med att bruka och bärga hans hemmansdel där. Denna hjälp värderades till 31 riksdaler specie. Peter Hansson dog av bröstfeber 1784. Detta tyder på att han kanske av sjukdom inte kunnat klara bruket själv. Sondottern blev därigenom arvlös. Vi kan undra över om något annat också låg bakom.

Bouppteckningen efter Karin Nilsson visar att hon efterlämnade tre barn, sonen och rusthållaren Hans Hansson i Munkeryd, dottern Stina gift med Nils Johansson i Gyllinge samt sonen Nils Persson. Tillgångarna uppgick till 420 riksdaler, därav 1/9 mantal Gyllinge för 333 riksdaler.

Deras yngste son, Nils Persson upplät vid höstetinget 1815 till sin bror Hans Hansson sin arvslott i Gyllinge. Det överenskoms att Hans Hansson i stället för arrende skulle till Nils Persson *hålla föda till en ko och ett får vinter som sommar bland sina kreatur, vidare i spannmål ½ tunna råg, ½ tunn korn och åtta kappar blandkorn, en kålgårdssäng samt vidare åtnjuta rum för sig själv tillika för sina saker.*

Nils tycks ha varit ogift. Han var dräng i Munkeryd hos sin brorson Sven Hansson. År 1818 flyttade han till Stora Åby socken.

Anna Jönsdotter ----, g 1729 m Lars Arvidsson från Ö Haddåsen
Marit Jönsdotter ----, g 1727 m Sven Arvidsson (från Ö Haddåsen)

Anna och Marit var troligen systrar. Deras bakgrund är okänd. Möjligen fanns släktband till Gyllinge.

Om vi ser på sjukdomar och epidemier var särskilt 1773 ett svårt år med höga dödstal. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår.

Det var flera sjukdomar som härjade i bygden, mest rödsot men sedan kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stava-bygden avled detta år 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt. I Gyllinge är ett dödsfall noterat detta år.

Per Håkansson 1730-08-07, bonde i Gyllinge,
 h Karin Eliadotter (1740)-,
 Barn: Johan 1761-02-14,
 Maria (1763), g m bonden Johannes Larsson i Maltmossen
 Nikolaus (Nils) 1765-02-10,

Per Håkansson och Karin Eliadotter gifte sig 1756. Per var sannolikt son till Håkan Olofsson och Sara Hansdotter i Lyckan, Ödeshög. Karin var dotter till Elias Östensson och Kerstin Nilsson i Porsarp. Karins morfar var då Nils Hansson i Gyllinge. Karin har inte kunnat anträffas i födelseboken.

Vid höstetinget 1754 uppvisade Elias Östensson i Porsarp, far till Karin Eliadotter, ett köpeavtal av vilket framgick att han av Nils Hansson köpt en tredjedel av hemmanet Gyllinge och som han därför fick lagfart på. Per Håkansson anlätades som bouppteckningsman. Han dog 1797 av lungdot. Karin Eliadotter dog 14 mars 1800 av bröstfeber, 60 år gammal.

Dottern Maria har inte kunnat återfinnas i födelseboken. Hon är inte inskriven där men är väl dokumenterad i övrigt.

Vid vintertinget 1772 kom för mig och sittande rätten beskedlig man Per Håkansson i Gyllinge, uppvisande köpeskrift av den 25 februari 1770, varav intogs att han och hans hustru, sedesamma Karin Eliadotter för överenskommen köpeskillning två hundra femtio daler silvermynt utav deras fader och svärfader, Elias Östensson i Porsarp och dess hustru Kerstin Nilsson sig tillhandlat en tredjedel uti hela skattehemmanet Gyllinge, varvid nu om fastebrev anhålles.

Så pampiga och högtidliga är formuleringarna i domboken. De fick sitt fastebrev.

Stefan Jansson Törngren 1717-02-28, soldat för Gyllinge,
 Anna Danielsdotter 1713-02-12,
 Barn: Daniel 1744-02-17,
 Lars 1746-10-20,
 Sara 1748-11-03,
 Maria 1751-04-15,
 Katharina 1757-06-25, g m Gabriel Nilsson fr Stora Åby.
 Karin 1758-06-13,

Stefan och Anna kom till Gyllinge omkring 1743 från Åby Sörgård. Namnet skrivs ibland Staffan. Han var son till Jöns Kullberg och Anna Staffansdotter i Bunnström. Anna var dotter till Daniel Svensson och Ingrid Jönsdotter på Staffanstorps ägor.

I början av 1760-talet flyttade de till Holkabergs ägor. Där dog Anna den 21 oktober 1776. 1777 gifte Stefan sig med Maria Andersdotter från Klämmestorps ägor. Flera barn föddes i det nya äktenskapet. Omkring 1780 flyttade de till Stora Krokeks ägor och efter ytterligare några år flyttade de till Klämmestorps ägor. År 1790 *dog den blinda rotegubben, avskedade soldaten Stefan Törngren, 76 år gammal.*

Dottern Katharina blev gift med Gabriel Nilsson från Stora Åby. De

bodde sedan i Biskopstorp i Rök. Hon dog i Väderstad 1817. En ättling till dem är Dave Anderson i Portland i Oregon i USA.

Lars Nilsson	----. torpare
Maria Persdotter	----,
Elin	1744-03-20,
Elin	1746-11-20,
Elin	1749-02-27,

Lars och Maria är omnämnda på Gyllinge ägor under åren 1744-49, men bodde här kanske något längre. Deras bakgrund är okänd. Det är märkligt med dottrarna, tre st. Elin. Några anteckningar om att någon av dem dött finns inte. Detta är dock den troliga orsaken till tre barn med samma namn.

Av domboken 1754 framgår att pigan Justina Persdotter från Alminge inte fått ut sin piglön efter det att hon tjänat ett år hos Lars Nilsson. De förliktes dock och rätten behövde inte ta upp målet. Det fanns i Gyllinge en person till som hette Lars Nilsson, nämligen Nils Hanssons yngste son. Han hade dock flyttat till Öjan 1751 och därför får vi tro att det är denne torpare Lars Nilsson som haft en piga, Justina Persdotter. Lars och Maria är inte nämnda efter 1749.

Peter Dahlbom	(1745), artillerist,
Ingrid Jönsdotter	1743-08-12,
Barn: Peter	1767-07-16, död 6 januari 1772 av bröstsjuka
Maria	1768-10-01, död av bröstsjuka 1770,
Katharina	1770-10-17, död 6 januari 1772 av bröstsjuka,
Anders	1775-02-11,
Stina	1772-11-16,
Peter	1777-07-12, torpare, gift med Stina Jönsdotter
Johannes	1779-04-25, död 1782 av vattusot,

Peter Dahlboms bakgrund är okänd, - men kanske ändå inte. Vid mitt sökande i arkiven efter hans föräldrar har jag konstaterat att det på Råby ägor i början av 1740-talet fanns en soldatfamilj som hette Dahlbom. Det var Lars Jonsson Dahlbom och hans hustru Ingrid Karlsdotter som den 6 november 1740 fick en son. Vad de döpte sin son till har jag inte kunnat tolka. Dopvittnena på Råby ägor den 9 november 1740 var Anders i Kråketorp, Jöns i Glasfall, Karl i Fogeryd, Anders i Fogeryd, hustru Margareta på Sunneryds ägor, Maria i Fogeryd och pigan Maria i Åby.

Lars Dahlbom var således gift med en dotter till Karl och Ingeborg i Glasfall. Allt sammantaget gör att det känns ganska lätt att påstå att denna familj på Råby ägor är Peter Dahlboms föräldrar. Jag kunde så få en knytning tillbaka till Lars Jonsson och Ingrid Karlsdotter. Jag har dock inte funnit någon födelsenotis som jag med säkerhet kan knyta till Peter. Ingrid Jönsdotter var dotter till Jöns Persson i Glasfall och hans hustru Elin Karlsdotter.

Peter och Ingrid gifte sig 1766. Peter var då nybliven soldat för Gyllinge. De bodde sedan kvar i Gyllinges soldattorp till 1782. Då sadlade Peter om och blev artillerist och flyttade med familjen till Glasfall. Peter Dahlbom har

därefter möjligen dött ute i krigen. Ingrid intogs som fattighjon i fattigstugan omkring år 1810 och dog där 1822. I död- och begravningsboken har jag också funnit att en son till dem, Peter, dog 1772, fyra år gammal. Någon uppgift i födelseboken om honom har jag inte anträffat.

Vid vintertinget 1772 hade ryttaren Sven Lundgren på Munkeryds ägor instämt Peter Dahlbom rörande en skuld på åtta daler silvermynt. Lundgren inställde sig men Dahlbom avhördes icke. Det framkom att han med sitt kompani marscherat till en arbetskommendering i Karlskrona. Målet uppsköts. Förmodligen kom de sedan överens om skulden.

Vi hösttinget 1773 dömdes soldaten Dahlboms hustru i Gyllinge till böter för att hon försummat att delta i ett uppborrdsmöte. Hon var inte ensam om detta. Flera andra från bygden råkade ut för samma sak.

Vid vintertinget 1774 hade Dahlbom instämt torparen Lars Nilsson på Ödeshögs Klockargårds ägor rörande en skuld av två daler och 20 öre silvermynt. Lars Nilsson önskade en månads anstånd, och fick det.

Soldaten Dahlbom hade till vintertinget 1776 instämt bonden Jöns Eriksson i Staffanstorp och hans hustru Maria Håkansdotter med påstående om plikt för ett okvädinsord samt för att de år 1770 i Dahlboms hus eftersökt ett förkommet sågbräde. När målet uppropades fanns ingen av parterna på plats, men av nämnden intygades att parterna var förlikta. Med detta lät rätten det hela bero.

Vid sommaringet 1777 hade fjärdingsmannen Jöns Öqvist instämt Peter Dahlbom med anledning av en auktionsskuld på tre riksdaler. Dahlbom hade inte kunnat nås med stämningen. Målet uppsköts. Jag har inte funnit någon fortsättning av målet.

Lars Leonhardsson	----, torpare
Maria Johansdotter	(1739),
Dottern Katharina	1767-01-15, g m livgr. Joel Huggert i Munkeryd,

Lars och Maria gifte sig 1766. Maria uppgavs vara från Kopparp och jag antog att hon var dotter till bonden Johan Svensson i Kopparp. Han och hans hustru Maria Jonsdotter hade en dotter som hette Maria, men hon gifte sig 1767 med Olof Jonsson från Kushult. Jag konstaterade att det år 1766 fanns en tjänstepiga i Kopparp med detta namn men hon var bara 18 år. Den Maria som Lars Leonhardsson gifte sig med 1766 var då troligen ca 27 år. Vi vet inget om bakgrunden för Lars och Maria.

Lars Leonhardsson rymde från sin familj till Stockholm 1766, tydligen kort tid efter vigseln. Han dog där, senast 1772. Maria Johansdotter bodde kvar på Gyllinge ägor. Det är okänt om hon själv drev torpet vidare. Senare uppgavs att hon bodde i en backstuga på Gyllinges ägor. Hon dog där den 2 januari 1803 av tärande sjuka. Dottern Katharina Larsdotter gifte sig 1792 med livgrenadjären Joel Huggert i Munkeryd.

Katharina Larsdotter blev änka 1807. Joel Huggert hade kanske stupat i krigen i Tyskland. Hon flyttade då tillbaka till Gyllinge och bodde i en backstuga på ägorna, troligen nära soldattorpet. Hon ingick nytt äktenskap 1809 med Lars Jönsson från Stora Smedstorp. Denne dog två år senare och då återkom hon till backstugan på Gyllinge ägor.

Hon hade från sitt första äktenskap en son, Lars Joelsson, som uppgavs vara sjuk av skärvan. Han drunknade i Vättern 1819. Hon hade också en

dotter, Maja Joelsdotter. Maja gifte sig 1722 med Peter Arvidsson från Svinåsen och de hade sedan ett torp på Gyllinges ägor, se nedan. Katharina Larsdotter dog där 1 maj 1847. Detta var en dystert familjeberättelse.

Storskiftet i Gyllinge genomfördes 1795. Ägare till de tre gårdarna då var Per Håkansson, Maria Persdotter i Lilla Krokek, änka efter Sven Jönsson i Kopparp som var en sonson till Nils Hansson i Gyllinge samt Hans Hansson i Munkeryd som med sin mor Karin Nilsson ägde den tredje gården. Genom att Hans Hansson gifte sig med en kusindotter, dotter till Maria Persdotter, blev han senare ägare till två av gårdarna. Vid sommaringet 1796 föredrogs storskiftet i Gyllinge inför tingsrätten. Inget klander hade inkommit varför tingsrätten fastställde skiftet.

Hans Hansson	1757-03-27, bonde,
Brita Svendsdotter	1768-05-09,
Barn: Maria	1791-05-02, g m Jonas Jonsson i Gåsabol
Sven	1793-07-21, g m Brita Jaensdotter, bonde, lösdrivare
Anna Brita	1795-12-22, g 1819 med Johan Mattsson i Ösiö,
Lena Kristina	1800-03-23, g m Peter Jonsson i Gåsabol,
Peter	1803-08-13, död av inflammation och feber 1822.
Katharina	1805-11-10, g 1827 m sockenskom. Peter Hansson i Ösiö

Hans och Brita gifte sig 1790. Hans var son till Hans Persson och Karin Nilsson i Gyllinge och dotterson till Nils Hansson i Gyllinge och Brita var dotter till Sven Jönsson och Maria Persdotter i Kopparp. Hon var då sonson-dotter till Nils Hansson. Hans var således kusin till Britas far. Hans och Brita ägde två av de tre gårdarna i Gyllinge. De flyttade 1793 till Munkeryd. Hans ägde dock under lång tid sina två gårdar i Gyllinge. Av domboken för 1790 framgår att han också ägde någon gårdsdel i Råby.

Dottern Maria gifte sig med Jonas Jonsson i Gåsabol och de blev sedan bönder i Gyllinge. Dottern Lena Kristina gifte sig med Peter Jonsson i Gåsabol och de blev också bönder i Gyllinge, se längre fram.

Vid höstetinget 1790 förekom ett mål mellan bönderna Anders Larsson i Råby, Hans Hansson i Gyllinge, Sven Persson i Sonaby, Sven Jansson i Stava, alla såsom delägare i Råby å ena sidan och å andra sidan bönderna Peter Jonsson och Lars Larsson i Lyckan. Målet rörde hägnaderna, möjligen vid soldattorpet i Råby.

Hans Hansson dog i Munkeryd 1815 under mystiska omständigheter. Dödsorsaken var arsenikförgiftning. Något brott gick inte att styrka. Se närmare härom under Munkeryd.

Under något år vid mitten av 1770-talet fanns i Gyllinge bonden Abraham Nilsson, hans hustru Katharina Andersdotter samt deras två döttrar Sara och Katharina, födda 1773 resp. 1776. De är okända i övrigt.

Vid vintertinget 1778 hade bonden Anders Persson i Öninge instämt brukaren Jonas Larsson i Gyllinge med krav om betalning av sju riksdaler med

stöd av en förlikning dem emellan. Jonas Larsson erkände riktigheten därav och han ålades därför av rätten att betala skulden.

Johan Ärlig	1761-11-04 i Öggestorp, soldat, sedan torpare
H1 Ingrid Andersdotter	(1747-07-29)
H Brita Jonsdotter	1780-10-27 i Lommaryd
Barn: Johannes	1811-12-14, död 1818 av slag
Nils Peter	1815-03-27, död av slag 1816

Johan Ärlig var soldat i Gyllinge från 1779 till omkring år 1810. Han gifte sig 1781 med Ingrid Andersdotter från Adelöv. Ingrid var då tjänstepiga i Kopparp och Johan var soldat. Han var 175 cm lång uppgavs det vid en mönstring. Ingrid var halvsyster till rusthållaren Johan Andersson i Uckleby i Åby enl. bouppteckning 1802. Jag känner i övrigt inte till bakgrunden för Johan eller Ingrid. Johan fick en tapperhetsmedalj för sina insatser i finska kriget. Han överlevde kriget och kunde dra sig tillbaka efter slutad tjänstgöring som soldat.

Ingrid dog 1807 och han gifte sig 1812 med Brita Jonsdotter från Ö Haddåsens ägor och de flyttade dit. De bodde där några år och flyttade sedan till Stora Krokeks ägor omkring år 1814. Efter några år flyttade de tillbaka till Ö Haddåsen. Efter att Brita Jonsdotter dött bosatte sig Johan Ärlig på Stora Smedstorps ägor. Dagen före julafton 1828 *dog avskedade soldaten Johan Ärlig, fattighjon på Stora Smedstorps ägor, född i Öggestorp 1761, ihjälfrusen på natten, inte långt från sin hydda, 64 år gammal.*

Den hydda som om nämnes kan troligen vara det som senare blev kallat *Ärliatorpet*, på Stora Smedstorps ägor men nära intill gränsen mot Gyllinge och bara några hundra meter från soldatorpet i Gyllinge.

Johan Ärlig hördes som vittne vid vintertinget 1787 rörande en inbrottsstöld i Havrekullen samma år. Hos dem i soldatorpet i Gyllinge bodde sannolikt Ingeborg Jönsdotter, född omkring 1703 och beskriven som inhyst torparänka, död 1788.

Till Gyllinge kom omkring 1810 en ny soldat som också han hette Johan Ärlig.

Olof Jonsson	(1757), torpare, backstugusittare, fattighjon, död 1827
Maja Nilsson	1756-06-17,
Dottern Maja	1794-10-02,
- s Joel, oä	1820-06-15, troligen död omkr. 1830
- s Anders, oä	1823-09-22, död samma år

Bakgrunden för Olof är okänd. De gifte sig 1793. Olof uppgavs då vara från Gyllinge och Maja var piga från Munkeryd. Maja dog 1824 av ålderdom. Olof dog 1827 av ålderdom. Han uppgavs då vara fattighjon.

Deras dotter, Maja Olofsdotter, var piga på olika håll i bygden. Hon födde två oäkta barn, Joel och Anders. Maja Olofsdotter uppgavs vara fattighjon från Gyllinge ägor och dog 2 december 1828. Sonen Anders dog 1823, samma år som han föddes. Jag saknar uppgift om sonen Joels vidare öden.

Folkökningen i landet fortsatte. Antalet självägande bönder ökade samtidigt genom att skatteköpen fortsatte. Bönderna kunde då bli ägare av sina gårdar. Jordbruksarealen ökade, potatisodlingen slog igenom, storskiftena fortsatte. Samtidigt växte ändå försörjningsproblemen. Vi fick ett växande proletariat av backstugusittare, torpare och inhysesshjon. Produktiviteten var låg, man höll gärna fast vid gamla, fäderneärvda redskap och brukningsmetoder. Plogen hade ännu inte kommit i allmänt bruk. Boskapsskötseln följde likaså de gamla formerna. Ladugårdarna var små, trånga och mörka och kreaturen svältföddes under vintrarna.

Den 29 augusti 1802 var det auktion i Gyllinge. Det framgår av domboken från höstetinget 1802. Auktionen hölls av Jonas Håkansson i Börstabil, sonson till Nils Hansson i Gyllinge. Jonas hade till detta ting instämt livgrenadjären Johan Friberg i Bankaby eftersom denna inte inom föreskriven tid betalat sitt auktionsinrop.

Under 1800-talets första år ägdes 2/3 av Gyllinge av Hans Hansson i Munkeryd.

Nils Johansson	1753-06-10 i V Tollstad, bonde
Stina Hansdotter	1760-06-16,
Sonen Jonas	1794-12-26 i V Tollstad, gift se nedan

Nils hade sin bakgrund i Hästholmen, son till Johan Nilsson och Maria Jonsdotter i Broby, V Tollstad. Stina var dotter till Hans Persson och Karin Nilsdotter i Gyllinge. Nils och Stina gifte sig 1788 och bodde troligen i Broby innan de 1808 kom till Gyllinge. Efter att sonen Jonas ingått äktenskap 1815 satt de på undantag. Nils Johansson var förmyndare för avlidne Jöns Nilssons barn i Åsa, vilket framgår av domboken 1808. Nils Johansson dog 6 mars 1827 av bröstfeber. Stina Hansdotter dog i Gyllinge den 20 december 1833 av bröstfeber, 73 år gammal.

Till vintertinget 1813 hade bonden Nils Johansson i Gyllinge instämt bonden Emanuel Blavier i Tuna. Det gällde betalning för ett bockskinn som han tre år sedan tidigare lämnat till Blavier som skulle lämna det vidare för beredning. Blavier förnekade all kännedom om bockskinnet. Som vittne åberopades Peter Persson i Narbäck. Rätten kom dock fram till att bevisning saknades och Johansson dömdes att betala rättegången. Nils Johansson och Emanuel Blavier var släkt. Kanske kan man påminna sig det gamla ordstäv: *Slakten är värst.*

Jonas Jonsson	1782-11-08, bonde,
Maja Hansdotter	1791-05-02,
Barn: Lena Stina	1812-10-22, g m Johan Petersson i Överby i Svanshals
Margareta	1814-03-20, död s å av förstopning
Johannes	1815-07-22, t Rök 1842, död i mars 1876

Maja Kaisa	1818-02-21, död 1876, tre barn i Amerika
Kristina	1821-02-27, g m skrädd. Gustaf Alfred Larsson
Margareta	1823-03-08, g m Anders Jonsson i Väderstad
Karl Johan	1825-08-13, död
Anna Sofia	1827-03-26, död
Eva Lotta	1828-11-10, ”hör illa”, död 1857
Anna Brita	1832-02-18, död 1832
Tilda Lovisa	1833-06-26, bodde kvar hos föräldrarna,

Jonas var från Gåsabol, son till Jonas Månsson och Stina Jonsdotter. Maja var dotter till Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd. På långt håll var de släkt. Båda hade rötter i Gyllingesläkten. Jonas och Maja gifte sig 1812 och övertog en av de två gårdar som hennes far ägde i Gyllinge.

Maja Hansdotters far, Hans Hanson, dog i Munkeryd under oklara omständigheter 1815. Se närmare om detta under Munkeryd.

Från omkring 1850 var Jonas och Maja på undantag. De dog båda 1876, hon den 22 mars av slag och han den 27 oktober av ålderdom. Bouppteckningen efter dem visade på tillgångar för 679 riksdaler, skulder för 129 riksdaler.

Jonas Nilsson	1794-12-26 i V Tollstad, bonde
Maja Lena Persdotter	1795-09-23,
Barn: Anders Magnus	1817-02-03,
Hans Peter	1818-10-13,
Johanna Sofia	1821-02-25

Jonas var son till Nils Johansson och Stina Hansdotter i Gyllinge. Maja Lena var dotter till Peter Olofsson och Greta Andersdotter i grannbyn Staffanstorp. Jonas och Maja Lena gifte sig 1815 och övertog hans föräldragård i Gyllinge, 1/3 mtl.

I husförhörlängden för 1821 anges att han innehade 2/3 mantal, således två av de tre gårdarna. De flyttade 1831 till Staffanstorp, hennes föräldragård. De köpte då gården i Staffanstorp av Peter Olofsson, hennes fader. Maja Lena dog 1851 och Jonas dog 1861. Se vidare under Staffanstorp.

Nils Persson	1765-02-10, bonde, m
Maja Lena Persdotter	1781-04-18, från Rossholmen
Barn: Peter	1801-04-03, soldat i Rossholmen med namnet Skarp
Jonas	1802-11-09,
Andreas	1804-07-16
Jan Peter	1807-08-10,

Nils och Maja Lena gifte sig 1800. Nils var son till Per Håkansson och Karin Eliadotter i Gyllinge. Maja Lena var sannolikt dotter till soldaten, senare bonden Peter Ekegren och hans hustru Stina Persdotter i Rossholmen. De bodde i Gyllinge till 1809 då de flyttade till Maltmossen.

Maltmossen var en kronogård, omfattande 1 mantal. Nils Persson var högstbjudande vid en auktion av arrendet av Maltmossen. Detta framgår av

domboken 1808. Enligt ett kontrakt som intagits i domboken för år 1815 överlät Nils Persson sin mödernelott i Gyllinge på Hans Hansson, vilken var kusin till Nils Perssons mor, Karin Eliadotter. Nils Persson avled i Maltmosen 1820. Maja Lena gifte sig 1823 med Magnus Månsson och de övertog sedan en gård i Rossholmen, kanske hennes föräldragård.

Av domboken framgår att Nils hade förmynderskapsupdrag, bl. a. ett som gällde Jonas Johanssons efterlämnade omyndiga barn i Stora Smedstorp. Ett annat gällde Hans Anderssons omyndiga barn i Sunneryd.

Vi har nu kommit en bit in på 1800-talet. Det var en period av nyodling. Gamla åkrar utökades och nya tillkom. En stor del av stengärdesgårdarna tillkom nu.

Anders Nilsson	1790-10-11 i Adelöv, arrendator
Maja Stina Olofsdotter	1812-06-22 i Adelöv,

Anders var sannolikt son till Nils Andersson och Katharina Jonsdotter i Boeryd i Adelöv. Någon uppgift i födelseboken finns inte men i husförhörlängden finns han upptagen. Han hade varit gift två gånger tidigare när han 1841 gifte sig med Maja Stina Olofsdotter. Hon var dotter till Olof Håkansson och Anna Ingesdotter i Sutarp i Adelöv.

Anders och Maja Stina kom till Gyllinge 1842. De brukade här troligen Jonas Jonssons gård. De flyttade 1847 till Stora Smedstorp. Där skrevs de som *inhyses*. De flyttade 1852 till Gåsabol. Där skrevs de *till hus*. År 1863 flyttade de tillbaka till Smedstorp. Maja Stina var då sjuklig.

Anders dömdes 1843 vid Göstrings häradsrätt för stöld. Han dog 1866. Hon gifte sig två år senare med Karl Peter Jonsson. De bodde sedan *inhyses* i Södra Bråten och uppgavs vara fattighjon. Hon dog där 1883.

Peter Jonsson	1794-12-19, bonde,
Lena Kristina Hansdotter	1800-03-23,
Barn: Sven Peter	1825-04-07,
Johanna Kristina	1827-05-24,
Karl August	1829-11-28

Peter och Lena gifte sig 1821. Peter var son till bonden Jonas Månsson och hans hustru Stina Jonsdotter i Gåsabol. Han var således bror till Jonas Jonsson, se ovan. Lena Kristina var dotter till Hans Hansson och Brita Svensdotter i Munkeryd tidigare bosatta i Gyllinge. De bodde möjligen första tiden i Gåsabol. Från omkring 1825 bodde de i Gyllinge.

Vi ser här två bröder från Gåsabol, Peter och Jonas, som gifte sig med var sin syster från Gyllinge. Peter flyttade med sin familj till Sväm 1832. Gården i Gyllinge, 1/3 mantal, sålde de till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter. Salubrevet skrevs den 15 mars 1832 och köpesumman var 2000 riksdaler riksgäld.

Familjens vidare öden är okända. Jag har inte funnit dem under Sväm. De flyttade troligen ur socknen.

Jonas Samuelsson	1808-03-20, torpare, sedan bonde
Johanna Håkansdotter	1815-09-03,
Barn: Frans Vilhelm	1834-10-02, död 1857 i rödsoten
Johan August	1836-09-09, t Lommaryd 1860
Kristina Charlotta	1839-05-26, gift till Lommaryd, se nedan
Gustaf Adolf	1841-12-28, t Öjan 1863
Karl Alfred	1844-12-30, övertog föräldragården, se nedan
Anders Magnus	1846-12-22, död 1849
Emilia Augusta	1849-02-24, t Frebol 1868,
Anders Peter	1852-01-23, död samma år
Oskar Fredrik	1853-07-26, död i rödsoten 1857
Klara Mathilda Josefina	1856-08-05, t L Smedstorp 1878.
Klara Mathilda	1857-12-04, gift 1878 och utfl. till Adelöv 1879
Josefina Florentina	1861-11-10, gift och flyttat till Mark 1888

Jonas var sannolikt son till Samuel Larsson och Katharina Persdotter i Norra Bråten. Han kom från Bankaby till Gyllinge 1832. Året därefter gifte han sig med Johanna från Börstabol. Hennes föräldrar var Håkan Jonsson och Maja Larsdotter. Jonas var en tid nämndeman.

Sonen Karl Alfred övertog gården omkring 1880, då han gifte sig. Jonas och Johanna erhöll då ett undantag på gården. Jonas var också ofta omnämnd som förmyndare. Jonas dog den 11 nov. 1882 av lunginflammation. Johanna dog 2 januari 1891 av bröstlidande. Dottern Klara gifte sig med Gustaf Johansson i Lilla Smedstorp. En sonson till dem blev handlanden Karl Gustaf Pettersson i Ödeshög.

Bouppteckningen efter Jonas Samuelsson visar att han efterlämnade hustrun, Johanna Charlotta Håkansdotter samt sju barn Johan August i Tubbarp i Lommaryds socken, Gustaf Adolf i Narbäck, Karl Alfred i Gyllinge, Kristina Charlotta gift med hemmansägaren Karl Larsson i Gunnestorp, Lommaryds socken, dottern Emilia Augusta gift med hemmansägaren Andreas Petersson i Hårstorp, dottern Klara Mathilda gift med hemmansbrukaren Gustaf Johansson i Lilla Smedstorp, dottern Josefina Florentina född 1861.

Tillgångarna bestod av lösöre för 248 kronor, spannmål för 46 kronor, kapital 160 kronor, hos sonen Karl Jonsson i Gyllinge för undantaget 2000 kronor. Summa tillgångar 2454 kronor. Skulderna uppgick till 136 kronor.

Johan Fr. Samuelsson	1804-01-24, bonde på 1/3 mtl i Gyllinge,
Maja Lena Jonsdotter	1794-09-13,
Barn: Frans Vilhelm	1830-07-22,
Karolina	1833-06-07,
Tilda Lovisa	1834-07-30, död s å
Hedda Maria	1834-07-30, död s å
Karl August	1835-12-07, död s å av bröstsjuka

Johan och Maja Lena gifte sig 1829. Han var då tjänsteträng i Häggestad och hon uppgavs vara från Kulltorp. Han var son till bonden Samuel Bengtsson och hans hustru Maja Jönsdotter i Bultsbol. Hennes föräldrar var

Jöns Andersson och Brita Gabrielsdotter på Kulltorps utjord. Till Gyllinge kom de 1831 från Kulltorp.

Familjen flyttade från Gyllinge till Bultsbol 1852. De innehade sedan ¼ mtl i Bultsbol. Maja dog där 1858 och Johan gifte om sig 1859 men det tycks inte ha blivit särskilt bra. I husförhörlängden för åren 1866-1870 står det *leva illa*. Vad det innebar kan vi bara gissa. Johan dog 1869 av bröstlidande.

Johan Ärlig d y	1784-02-21 i Gränna, soldat och torpare,
H1) Maja Persdotter	1768-02-25 i V Tollstad, död 1828 av vattusot,
H2) Sara Lena Persdotter	1793-03-02 i Stora Åby,
Barn: Kristina Dorotea	1829-08-16, g m Karl Israelsson, död 1860
Anna Charlotta	1830-09-05, gift med Karl Israelsson
Karolina	1832-10-20, död 1833.12.17
Karolina Emilia	1836-12-05, till Gränna

Johan Ärlig den yngre var född 1784 i Gränna församling, son till soldaten Bengt Trygg och hans hustru Annika Andersdotter vid Östra Tuggarp. Maja Persdotters bakgrund har jag ingen uppgift om. Johan var soldat i Gyllinge under åren 1808 – ca 1825 men flyttade omkring 1828 med sin familj till ett förpantningstorp på Stora Smedstorps ägor.

Möjligen arrenderade de först någon av gårdarna i byn innan de flyttade till *Ärlia-torpet*. Efter hustruns död 1828 gifte sig Johan 1829 med Sara Lena Persdotter. Första äktenskapet var barnlöst. Johan Ärlig dog 1839 av vattusot. Av bouppteckningen framgår att hans förpantningstorp hade ett värde av 11 riksdaler. Där upptogs också en ko, vidare husens värde till 34 riksdaler, en stuga med förstuga, en gammal ladugård och ett vedskjul. Tillgångarna uppgick till 236 riksdaler och skulderna till 42, en behållning av 196 riksdaler.

Sara Lena Persdotter bodde kvar och skrivs som förpantningsägare. Hon dog av förkylning 3 mars 1865. Hon hade då inte kvar sin förpantning, men hon bodde i en *egen stuga*. I bouppteckningen uppges tillgångarna till 76 riksdaler, däribland en gammal stuga för 25 riksdaler, en gammal ladugård för 15, gångkläderna till 9.

Något år omkring 1819-1820 bodde på Gyllinges ägor torparen Jonas Stark, hans hustru Maja Samuelsdotter och 5-6 barn. Han hade varit soldat för Kopparp. De flyttade 1820 till Ödeshög, där Jonas sedan var tingsstuguvakt.

Peter Arvidsson	1798-11-03, torpare,
h Maja Joelsdotter	1797-08-19,
Barn: Anna Karin	1823-09-07, död s å av slag
Kristina Sofia	1825-05-04, g m Karl Johan Forsander, se nedan
Johannes	1829-05-27, skraddare, bosatt på Flinkatorpet
Maja	1833-05-14, död av svaghet, en dag gammal
Karl	1834-07-20, död 2 dagar gammal
Karolina Emilia	1836-12-09, gift med Karl Johan Forsander

Peter hade sina rötter i Svinåsen, son till torparen Arvid Svensson och Ingrid Månsdotter på Svinåsens ägor. Maja var dotter till livgrenadjären Joel Huggert och Katharina Larsdotter, se ovan. Johan och Maja var dräng resp. piga hos bonden Jonas Nilsson i Gyllinge när de gifte sig 1822. De fick då ta ett torp på ägor, sannolikt det s.k. Hybbeln i sydöstra hörnet på Gyllinges ägor. Peter dog 1866 och Maja dog 1878.

Av bouppteckningen efter Peter Arvidsson 1866 framgår att de på sitt lilla torp hade tre får och en gris. I övrigt uppges husen på torpet bestå av en gammal stuga, en gammal ladugård och en liten, gammal bod. Totalt uppgick tillgångarna till 204 riksdaler, skulderna till 40 riksdaler.

Av bouppteckningen efter Maja Joelsdotter upptas ett förpantningsbrev rörande Gåsabol 1/9 mantal till 140 kronor och växande gröda på en torplägenhet på Gåsabols ägor till 20 kronor. Den avlidnas gångkläder värderades till åtta kronor, i övrigt som bouppteckningen efter Peter Arvidsson ovan. Det är troligt att Maja efter makens död bodde "inhyses" vid gården hos Jonas Samuelsson.

Johan Flink (1805-02-12) i Gränna, livgrenadjär
Maja Karlsdotter 1794-01-14 i Gränna
Barn: Johanna Sofia 1830-06-13, död 3 mån. gammal

Klara Sofia Karlström 1826-01-31 i Åby, systerdotter

Johan Flink kom till Gyllinge 1826. Han gifte sig 1829 med Maja Karlsdotter som då var piga i Fogeryd. Johans föräldrar var sannolikt soldaten Johan Vetter och Maja Stina Petersdotter på Bjällebäcks soldatorp i Gränna. Se uppgifterna om hans syskon, se nedan. Hans födelseuppgift är dock inte helt klar. Maja var dotter till soldaten Karl Trygg och hans hustru Brita Andersdotter i Västra Tuggarp i Gränna. Johan och Maja fick Johan dog den 12 januari 1854 av rödsot, 48 år gammal. De hade då inga barn. De hade fått ett dödfött barn och en dotter hade dött. Maja ingick 1856 nytt äktenskap med torparen Jonas Björk på Stora Smedstorps ägor och flyttade dit.

Av bouppteckningen efter Johan Flink framgår att det i äktenskapet fötts två barn men att dessa dött, varför bröstarvingar saknades. De närmaste arvingarna efter Johan Flink var hans bröder, Magnus Vetter på Mellbyhult i Gränna socken, Peter Vetter som vistas på okänd ort, samt system Margareta Vetter, gift med smeden Gustaf Renhorn i Hövik samt system Maria Vetter, gift med grenadjären Samuel Palm för Porsarp.

Tillgångarna efter Johan Flink uppgick till 986 riksdaler, skulderna till 26 riksdaler. Bland tillgångarna kan nämnas under Kreatur: två kor, två får, två lamm, vidare en förpantad torplägenhet vid Stora Smedstorp för 266 riksdaler, Infordringar för drygt 300 riksdaler. Vid bouppteckningen uppvisades ett inbördes testamente. Bouppteckningen var upprättad av Johannes Andersson i Gyllinge och Anders Andersson i Fogeryd.

Karl Johan Forsander med hustru Stina Sofia Persdotter samt två barn bodde under åren 1853-56 på Gyllinge ägor. Möjligen bodde de till hus hos

hennes föräldrar, Peter Arvidsson och Maja Joelsdotter. De flyttade 1856 till Staffanstorps ägor. Karl Johan Forsander var son till Johan Forsander i Gå-sabol. Se närmare under Staffanstorp.

Rödsoten härjade hårt i våra bygder 1857. I Stavabygden avled ett 50-tal människor, därav i Gyllinge fyra personer i rödsoten. Nödåren 1867-68 in-nebar stor svält på många håll. 1867 var ett blött år och 1868 ett torrt år och vintrarna var mycket kalla. Människorna eldade hela nätterna i sina öppna spisar och låg i sängarna med kläderna på. Så har det berättats. Laga skiften förrättades i Kopparp, Stora Krokek, Munkeryd och Sunneryd. Emigratio-nen till Amerika hade ännu ingen stor omfattning, men den hade ändå bör-jat.

Karl Johan Larsson	1829-09-03 i Lommaryd, bonde
Kristina Jonsdotter	1839-05-26,
Barn: Klara Amanda	1862-04-10,
Simon	1864-07-23
Johan Aug Reinhold	1866-10-07,
(Oskar Teodor	1867-11-21)
Helena Augusta	1870-07-02
Frans Emil	1872-10-24,
Maria Josefina	1875-02-28,

Karl Johan var son till bonden Lars Peter Larsson och hans hustru Ulla Jansdotter i Uljestorp i Lommaryd. Karl Johan inflyttade från Lommaryd 1860 och gifte sig samma år med Kristina Charlotta. Hon hade sina rötter här i byn, dotter till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter i Gyllinge. De brukade sedan hennes föräldragård i Gyllinge fram till 1875, då familjen flyttade till Lommaryd. Om deras vidare öden och äventyr har jag inga upp-gifter.

Johannes Andersson	1822-09-08, bonde,
Sara Alexandersdotter	1822-09-05,
Barn: Johanna S F	1846-03-28, död 550507
Karl Oskar	1848-01-25, utfl t Amerika 28/4 1868
Johan August	1850-02-24, bonde i Öjan
Anders Herman	1852-09-23, död 1853-03-03
Anders Herman	1855-10-26, t Amerika 21/3 1879
Frans	1857-11-01, t Amerika 23/3 1880
Gustaf	1860-04-23, t Amerika 4/3 1882
Johannes Aron	1863-02-11, t Amerika 30/10 1882
Anna Kristina	1865-10-11, t Amerika 30/10 1882
Viktor Ferdinand	1868-09-22, t Amerika 1887

Johannes och Sara flyttade från Kopparp 1851 till Mellangården i Gyl-linge. Han var son till Anders Andersson och Maja Larsdotter i Västra Had-dåsen. Hon var dotter till Alexander Alexandersson och Lisa Jakobsdotter. Deras son Karl Oskar var troligen den förste från byn som emigrerade till

Amerika. Av deras åtta barn flyttade sju till Amerika. Johannes dog 1887 och Sara dog 1900. De var föräldrar till min farfars far, August i Öjan.

Inget av barnen övertog föräldragården. Därför överlät Johannes och Sara 1883 sin gård, Mellangården i Gyllinge på en brorson, Johan August Andersson i V Haddåsen och erhöll då ett undantag på gården. Avsikten var att de skulle bygga hus på detta undantag. De ändrade dock sina planer och de bodde i stället på ett torp på Öjans ägor, utmed vägen mellan Gyllinge och Öjan.

Bouppteckningen efter Johannes visar att han efterlämnade hustrun Sara Alexandersdotter samt åtta barn, Johan August i Öjan, Karl Oskar, Anders Herman, Frans Teodor, Gustaf Adolf, Johannes Aron, dottern Anna Kristina samt Viktor Ferdinand, alla utom Johan August boende i Amerika.

Bouppteckningen upptar i övrigt två höns, två får, en gris, vidare en del undantagsförmåner, en stugubyggning, en liten ladugård m.fl. småhus. Tillgångarna uppgick till 1300 kronor, skulderna till 700, behållning 600 kronor.

Johannes Andersson hördes som vittne i mordrättegången 1855. Det var avdragaren Johan Kumling som på hemväg efter ett besök i Gyllinge den 21 mars 1855, troligen på Johannes Anderssons gård, misshandlat sin hustru Maja Stina Håkansdotter. Hon blev efter misshandeln inburen i Johannes Anderssons hus och nedbäddad, men dog dagen därpå.

Om deras barn, de som emigrerade till Amerika kan sägas att de kom till Iowa och blev bönder, åtminstone de flesta av dem. Någon kom till Oklahoma och avhördes aldrig. Dottern Anna Kristina längtade tillbaka till Sverige och grät sig till sömns på kvällarna, enligt vad en dotterson, Waine Anderson, berättat. Hon gifte sig sedan med Gustaf Edvard Carlsson, emigrant från Sunds socken i Småland. De blev bönder i Red Oak i Iowa och fick åtta barn. Hon dog 1951. Enligt Waine lärde hon sig inte engelska och blev därför med tiden lite isolerad från sin omgivning och hon ville inte lämna sitt hus. Detta är kanske en likhet med vad som händer många invandrarkvinnor i Sverige idag.

Karl Johan Vass	1822-07-05 i Solberga, livgrenadjär,
Hedvig Magnidotter	1820-08-01 i Barkeryd
Barn: Kristina Sofia	1845-01-01 i Solberga, g m And Petersson, Kopparp
Anna Sara	1846-09-03 i "- , död i rödsoten 1857
Johanna Gustava	1848-10-13 i "- , t Gränna 1878
Fredrika Cecilia	1850-09-16 i "- , t Stavreberg 1867
Karl Oskar	1853-11-06 i "- , död i rödsoten 1857
Johan Fredrik Albin	1855-12-26, ”sjuklig, oduglig”, till Åby
Klara Josefina	1858-07-08,

Familjen Vass kom till Gyllinge 1854. Karl Johan och Hedvig hade bildat familj redan 1844 och de hade fem barn med sig när de kom till Gyllinge. Två till föddes i soldattorpet på Gyllinge ägor. Två barn dog i rödsoten 1857. Karl Johans bakgrund har jag ingen uppgift om. Hedvig var dotter till smeden, senare backstugusittaren Magnus Larsson och hans hustru Katarina Svensdotter i Åsperyd i Barkeryds socken.

Karl Johan dog 1863 av lungsot, 41 år gammal, när den yngsta dottern endast var fem år gammal. . Hustrun Hedvig anges därefter vara fattighjon och bodde i en stuga alldeles invid gränsen mot Stora Smedstorp, ett 50-tal meter söder om Flinkatorpet.

I bouppteckningen efter Karl Johan Vass uppges att han efterlämnade hustru samt fem barn. Bland tillgångarna upptogs två kor och två får. Tillgångarna uppgick till 243 riksdaler, skulderna till 109 riksdaler.

Kristina Sofia Vass	1845-01-01 i Solberga, änka,
Barn: Hilma Josefina	1874-04-06, t Bankaby 1907
Viktor Ferdinand	1877-02-16, t Rossholmen 92,
Johan Aug. Robert	1878-08-24, t Holkaberg 92,
Teodor Isidor	1880-03-08, t Holkaberg 94

Kristina Sofia Vass var dotter till livgrenadjären Karl Johan Vass och hans hustru Hedvig Magnidotter Vass. Hon gifte sig 1873 med bonden Anders Petersson i Kopparp. Denne dog 1884 varefter hon flyttade tillbaka till Gyllinge med sina barn och bodde hemma hos sin moder. Kristina Vass dog 1891. Hennes moder, Hedvig Magnidotter Vass, överlevde sin dotter och dog på Vassatorpet den 24 december 1902, på själva julaftonen, av ålderdom, 82 år gammal. Hon var den sista som bodde "på ägora" i Gyllinge. Hon var den som avslutade torpepoken.

Bouppteckningen 1891 efter Kristina Vass visar att hon efterlämnade fyra barn, nämligen Viktor Ferdinand Andersson, född 1877, Johan August Robert Andersson, född 1878, Teodor Isidor Andersson, född 1880, Hilma Josefina Andersdotter, född 1874, boende i Kaxtorp. Bouppteckningen upptog enbart lösöre, bl.a. ett får och fem höns, en stugubyggning och några småhus. I infordringar fanns 236 kronor, summa tillgångar 421 kronor, skulder 71 kronor.

Johan Petersson Gren	1831-08-23 i Gränna, livgrenadjär
Anna Sofia Svensdotter	1838-03-31 i Visingsö
Barn: Josefina Vilhelmina	1858-11-04 i V Tollstad
Karl Adolf	1861-10-03 i "-"
Frans Oskar	1864-12-24, stum men ej döv
Johan August	1867-05-31, stum
Amanda Charlotta	1870-09-03, död i Gränna 1897
Alfred Teodor	1873-07-17, död 1875

Familjen Gren kom från V Tollstad till Gyllinge 1864. De gifte sig också detta år. Johan var son till Peter Andersson och Kristina Jonsdotter i Boeryd i Gränna socken. Anna Sofias bakgrund har jag inte funnit någon uppgift om.

Det har antecknats i husförhörslängden att familjen inte någon gång betalade avlöning till prästerskapet. Detta hände sig i väckelserörelsens blomstringstid. Jag vet inte om denna familj hade intagit någon särskild ståndpunkt i just den frågan. Familjen Gren flyttade till Gränna 1885. Johan dog där 1898 och hustrun 1910.

Under 1870-talet bodde skräddaren Sven Peter Svensson, född på Vi-singsö 1847 i Gyllinge eller på Gyllinges ägor. Han var möjligen en bror till Grens hustru. Han flyttade 1879 till Lommaryd.

Karl Alfred Jonsson 1844-12-30, bonde på Norrgården,
Anna S A Jonsdotter 1856-12-26,
Johan Teodor 1884-11-26

Karl och Anna gifte sig 1880. De var kusiner. Båda hade rötterna i Börstabil och även i Gyllinge. Båda var medlemmar av Hans Nilssons släkt i Gyllinge, Karl Alfred i sjätte generationen. Han var son till Jonas Samuelsson och Johanna Håkansdotter i Gyllinge. Anna var en lite mer sentida ättling till Hans Nilsson i Gyllinge. Han var hennes farfars farfars farfar, alltså var hon sjunde generationen i Gyllinge. Hon var dotter till Jonas Peter Håkansson och Maja Stina Andersdotter i Börstabil.

Karl och Anna övertog hans föräldragård, den norra gården i Gyllinge, kanske redan 1875. Han kallades *Kalle Lener*. De fick en son, Johan Teodor, men denne dog tre år gammal den 15 januari 1888 av *maginflammation*. Karl och Anna flyttade till Stava 1913.

I Östgöta-Bladet finns en annons 1899 som rörde denna familj. De hade redan då tänkt flytta från Gyllinge. Den 20 april 1899 skulle hållas auktion på inre och yttre lösöre. Där uppräknades *möbler, koppar, kökssaker, 2 fjädervagnar, 2 gigger, 1 släde, 1 dragtröskverk, redskapsbjörke, kör- och åkerbruksredskap, 10 tunnor blandsäd, 4 tunnor korn. Kreatur: 1 arbetssto, 1 par oxar 12 kv. 4 goda kor och 5 får med lamm mm. 3 månaders anstånd med betalningen lämnas godkända inropare.*

Kanske blev inte auktionen av eftersom de bodde kvar i Gyllinge ytterligare en tid.

Karl P Samuelsson 1823-12-12 i Lommaryd, bonde,
Maja Stina Johannesdotter 1828-10-31 i "-"
Barn: Johan Albin 1856-09-04 i "-", t Amerika 23.3.1880
Hilda Sofia 1859-01-24 i "-", gift med skollär. i Munkeryd
Frans Alfred 1863-01-31 i "-", t Amerika 23.3.1880
Anna Charlotta 1866-03-11 i "-", till Amerika

Familjen kom till Gyllinge 1875. De hade dessförinnan bott i Lommaryd och där innehaft och brukat Gunnarstorps Mellangård. Karl Peter var son till torparen Samuel Larsson och hans hustru Maja Nilsson på torpet Snälbebo under Bohult i Lommaryd. Maja Stina var dotter till bonden Johannes Karlsson och hans hustru Sara Lena Nilsson i Hult, Lommaryd. De står som innehavare av 1/3 mtl i Gyllinge. Det var den södra gården.

Dottern Hilda gifte sig 1877 med skolläraren Johan Karlsson i Munkeryd, den förste skolläraren i det då nya skolhuset. De flyttade till Julita 1880. Karl och Maja och dottern Charlotta emigrerade till Amerika 1882. Efter dem kom till Gyllinge Södergård Kalle och Klara, se längre fram.

Johan August Andersson	1843-08-14, bonde,
Johanna Sofia Persdotter	1843-11-23,
Barn: Augusta Josefina	1870-02-06, g m Johan A Gustafsson i Sutarp
Amanda Serena	1873-08-22, g m Johan Jonsson i Börstabol
Alma Teresia	1875-11-20, död av difteri 1878-07-04,
Karl Robert	1878-04-04, g m Emma, övertog föräldragården
Alma Florentina	1880-09-29, gift och utflyttad till Rudu i Adelöv
Oskar Rikard	1882-11-19, g m Eda Karlsdotter i Munkeryd

Johan var son till bonden Andreas Andersson och Anna Maja Andersdotter i Västra Haddåsen. Johanna var dotter till Peter Samuelsson och Anna Maria Jonsdotter i Glasfall. Johan och Johanna gifte sig 1868 och övertog då en gård i Västra Haddåsen om 8/40 mtl.

Johan var brorson till Johannes Andersson i Gyllinge och övertog dennes gård, Mellangården i Gyllinge vid mitten av 1880-talet, då Johannes och Sara övergick till sitt undantag. De bodde sedan i Gyllinge fram till 1901 då de flyttade från Gyllinge till Västergården i Glasfall. Johan dog här den 10 april 1920 av lungkatarr. Hustrun Johanna Persdotter dog 6 januari 1915 av ålderdom.

Mellangården i Gyllinge övertogs av sonen Robert.

Johan Svensson Tallberg	1840-08-24 i Gränna, skomakare
Edla Kristina Mell	1843-09-14 i Gränna
Barn: Gustaf Alfred	1865-06-12 i Gränna
Karl Viktor	1867-03-10 i Gränna
Theodor	1870-01-27 i Gränna
Aron	1871-12-09 i Gränna,
Hugo Ferdinand	1876-06-06 i Gränna,
Fritz Gottfrid R	1878-11-08,

Familjen Tallberg kom från Gränna till Stava 1877 och två år senare, 1879, kom de till Gyllinge. Johan var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Edla Kristina Mell var dotter till soldaten Johannes Mell och Kristina Jönsdotter i Gränna landsförsamling. År 1880 flyttade familjen igen, då tillbaka till Gränna socken.

Tre år senare, 1883, kom familjen tillbaka till våra bygder och då bosatte de sig på Munkeryds ägor, på soldatorpet Nyttorp. Där dog Johan Tallberg 1884. Därefter flyttade änkan, Edla Kristina Mell, och hennes sju barn till Amerika. Johan hade en yngre broder, Karl Svensson Tallberg, född 1852. Han och hans familj skulle också komma till våra bygder.

Anders Herman Alm	1864-05-28 i Adelöv, livgrenadjär
Augusta Josefina Karlsdotter	1868-01-14 i Linderås

Anders kom som soldat till Gyllinge 1885. Anders var från Adelöv, son till skraddaren Johan Fredrik Topp och Anna Stina Magnusdotter i Folkarps soldatorp. Anders gifte sig med Augusta 1892 och då kom också hon till Gyllinge. Augusta kom från Vippersjö i Linderås och var dotter till Karl

August Johansson och Anna Kristina Johansdotter i Vippersjö Södergård.
De emigrerade till Amerika 1892. De hade inga barn.

Karl Svensson Tallberg,	1852-10-07 i Gränna, skomakare
Mathilda Josefina Palm	1858-11-22,
Barn: Helga Serena	1879-06-05, g m Frans Jakobsson, St Krokek
David Reinhold	1881-04-25, död 1891-02-15
Karl August Valfrid	1883-01-06, polisöverkonstapel i Linköping
Olga Olivia Jos.	1885-08-02, gift med Gustaf Flink
Hulda Albertina	1890-12-26, dövtstum
Algot Florentin	1893-04-27, död s å
Henrik Valentin	1894-12-26, handlande i Lilla Krokek
Birger Sigfrid Edvin	1896-07-10,
Oskar	1898-03-30,
Arvid Georg	1898-03-30, nöddop, död 99
Gulli Ingeborg	1902-03-19, gift med <i>Bil-Anton</i>

Karl Svensson Tallberg var skomakare. Han var son till torparen Sven Månsson och Katharina Johannesdotter i Tryggatorpet under Jordstorp i Gränna landsförsamling. Han gifte sig med Mathilda Palm 1779. Hon var dotter till livgrenadjären Samuel Palm och Maja Johansdotter Vetter. De bodde först i Porsarp, sedan kom de till Holkaberg 1881, Stava 1883 och till Munkeryd 1886. De flyttade till Gyllinge 1895, till Stava 1898 och några år senare till Stavreberg. De har bott i många gamla dragiga torpstugor i bygden, kan vi anta. Läs mera om denna familj under Stavreberg.

Karl hade en äldre broder som hette Johan och som också var skomakare. Båda bröderna tog namnet Tallberg. Namnet Tallberg hade troligen kommit genom deras moder, vilken för övrigt var född i Tuna i Stora Åby.

Karl Viktor Pettersson	1860-03-03 i Adelöv, bonde på Södergården,
Klara Emilia Petersdotter	1855-02-18,
Selma Teresia	1887-08-23, gift och utfl. till Åby
Eda Serena	1883-06-24, gift 1903 med Frans i Åby Prostgård

Karl Viktor var från Adelöv, troligen son till Peter Johannesson och Kristina Månsdotter i Glassås. Klara var dotter till Peter Samuelsson och Johanna Sofia Hansdotter i Lilla Krokek. Hennes farfar var Samuel Svensson, som mördades i Stava 1864. På fädernet hade hon släktrådar tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge, som levde mellan åren 1610 - 1713. Karl och Klara kom till Gyllinge Södergård 1882 efter att den tidigare ägaren, Karl Samuelsson med sin familj emigrerat till Amerika.

Enligt uppgift från Evert i Skorperyd blev en dotter gift med Frans i Åby Prästgård. En dotterdotter till henne är Birgit Friggebo. Släktingar på denna linje är också Manne och Elis i Ödeshög, uppgav Evert. Klara var en "tjock tant som satt på vagnen med många filtår omkring sig när de åkte till torget". Så har någon berättat. Karl och Klara flyttade 1920 till Stora Åby. Efter dem kom Karl Jonsson och Elin Brax som ägare av den södra gården i Gyllinge.

Vid samtal med Birgit Friggebo har hon bekräftat uppgifterna ovan. Vi kan då konstatera att hon har rötter tillbaka till Hans Nilsson i Gyllinge, som föddes i Norra Kärr i Gränna socken 1611.

Robert Johansson	1878-04-04, bonde på Mellangården,
H Emma K Pettersson	1882-07-01 i Adelöv
Barn: Karl David	1911-12-27, död s å
Greta	1913-01-22, g m Einar Vissman
Ella	1915-06-19, g m Ernst Åberg.

Robert var son till Johan August Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Gyllinge. och Emma gifte sig 1906 och övertog föräldragården. Föräldrarna flyttade då till Glasfall. Emma dog 1945. Robert dog 1969. Gården övertogs av dottern Ella och hennes man Ernst Åberg, se nedan.

Gustaf Hjalmar Jakobsson	1874-02-15 i Adelöv. Bonde i Norrgården
H Alma Rebecka Ax	1893-05-17 i Åby

Gustav var son till bonden Jakob Andersson och Kristina Jonsdotter i Södra Bråten. Gustav köpte den norra gården av Karl Alfred Jonsson "Kalle Lener" och Anna Jonsdotter, när de omkring 1915 flyttade till Stava. Gustaf gifte sig med Alma 1918. Gustaf och Alma hade sedan gården fram till 1930, då de flyttade till Sväm. De sålde då gården till Ivar och Astrid Johansson.

Gustaf och Alma hade inga barn tillsammans. När de gifte sig 1918 hade Alma en tid varit piga där. Alma hade då berättat för Gustav att hon väntade barn och att det var hans barn. Hon hade också klätt sig så med kudde innanför kläderna, att hon såg ut att vara i *sådant tillstånd*. Gustaf gick då med på att gifta sig med henne. Denna historia var allmänt känd bland de äldre i bygden.

Karl S Jonsson	1876-02-24, bonde på Södergården,
H Elin M Brax	1887-07-22 i Rök
Barn: K Gunnar O	1915-12-20, gift med Eva Ax
Nanna M V	1918-04-08, gift och utfl. till Gränna

Karl och Elin gifte sig 1914. Karl kom från Brodderyd, son till Ernst Jonsson och Johanna Andersdotter. Till Gyllinge kom de från Rödebol 1920 och efterträdde då Karl och Klara på Södergården. Elins bakgrund har jag ingen uppgift om. Sonen Gunnar övertog föräldragården, se nedan.

Ernst Åberg	1915-12-20 i Byarum, bonde på Mellangården
h Ella f Johansson	1915-06-09, d t Robert Johansson i Gyllinge

Ernst Åberg och Ella övertog mellangården i Gyllinge efter hennes föräldrar, Robert och Emma, se ovan. Enligt boken Gods och gårdar fanns på 1940-talet två hästar och 10 nötkreatur på gården, som omfattade 36 hektar, därav 5,5 hektar skog. Ernst Åberg uppförde i början av 1950-talet en ny

ladugård på östra sidan av vägen. Den äldre var från 1870 och låg på västra sidan av vägen.

Vid sidan av lantbruket sysslade också Ernst en del med trävaruhandel. Han omkom tragiskt genom en olycka med en el-ledning den 22 juni 1954. Gården utarrenderades ett antal år fram till dess att sonen Lennart övertog den.

Ella flyttade senare till Ödeshög. Hon avled där år 2008.

Ivar Johansson	1905-03-16, bonde på Norrgården,
Astrid Johansson	1905-12-08 i Adelöv,
Inger	1931
Arne	1935

Ivar och Astrid förvärvade Norrgården 1930. Ivar var son till Ernst Johansson och hans hustru Selma Andersdotter i Öjan. Astrid var dotter till Viktor Andersson och Josefina Sjöberg i Narbäck. Ivar och Astrid bodde kvar i Gyllinge till 1937, då familjen flyttade till Munkeryd. Sonen Arne, det är jag som skrivit denna berättelse om Stavabygden. Jag föddes 1935 i ett gavelrum i nordöstra hörnet av Norrgårdens rödmålade bostadshus i Gyllinge.

Efter att Ivar och Astrid flyttat till Munkeryd 1937 arrenderades Norrgården fram till 1945 av Eskil och Ebba Vadsten. De hade tre barn, Bernt, Brita och Per. Enligt boken Gods och gårdar fanns på gården i mitten av 1940-talet 1 häst och 8 nötkreatur. Gården omfattade 30 hektar, därav 4,5 hektar åker.

Mangårdsbyggnaden uppgavs vara från 1855 och ekonomibygnaderna från 1895. I mitten av 1940-talet flyttade familjen Vadsten till Kleven i Gränna socken. Då kom till Norrgården en annan familj, Allan och Ester Grip. De förvärvade senare gården.

Allan Grip	1918-10-04 i Stora Åby, s t Henning Grip i Storeryd
Ester Grip	1915-07-11,

Allan och Ester gifte sig 1938. Till Gyllinge kom de 1945 från Stora Åby. Allan avled 1978. Ester avled 1993. Sonen Gösta Grip övertog föräldragården och startade där en snickerifabrik för tillverkning av träpallar. Han bor med sin familj i Huskvarna och bor på gården under veckorna när han har arbete med palltillverkningen.

Gunnar Jonsson	1915-12-20, s t Karl S Jonsson i Gyllinge
Eva Ax	1912-12-13,

Gunnar och Eva gifte sig 1939 och övertog hans föräldragård. Enligt boken Gods och gårdar hade Gunnar på 1940-talet en häst och nio nötkreatur. Gården omfattar 39 hektar, därav fem hektar åker. De har sedan bott där ända fram till att Gunnar dog 1999. Gården övertogs tidigare av sonen Rolf.

Mellangården, som tidigare innehades av Ernst och Ella Åberg, övertogs 1975 av sonen Lennart Åberg. Han och hans hustru Anne-Marie bor år

2000 kvar på gården. Lennart utbildade sig till frisör och driver två frisersalonger, en i Ödeshög och en i Gränna. Han bor med sin familj permanent på gården. Jorden är utarrenderad och hålles fortfarande öppen, även om en del mindre åkrar lagts igen. Djurhållningen upphörde på 1970-talet.

Fortfarande är de mera centralt liggande markerna i byn öppna och ljusa. De flesta uthus står kvar på sina platser, ladugårdarna är i gott skick.

Vid 1900-talets början bodde i Gyllinge 12 människor. Av dessa bodde en, Hedvig Magnidotter Vass, på ägorna. Hon dog där i sin backstuga på julaftonen 1902. 1900-talet har också medfört att fritidshus byggts vid sjön, men det är en annan historia.

Detta är min berättelse om Gyllinge. Den har mest handlat om äldre tider. Om senare tider och nutid överlämnar jag till människorna i byn själva berätta.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i juli 2009

Arne Ivarsson